

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

«Συγκριτική παρουσίαση της πράξης "Δράση Εναρμόνισης Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής 2016-2017" στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας »

Τσίκρα Κλεοπάτρα AM 3033201505278

Κόρινθος, Φεβρουάριος 2017

Department of Political Studies and International Relations - University of Peloponnese

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Interuniversity Interdepartmental

Master Program in

«Local and Regional Government and Development»

"Comparative presentation of the Act" Action Harmonization of Family and Professional Life 2016-2017 "in Western Macedonia"

Tsikra Kleopatra NU 3033201505278

Corinth, February 2017

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει και αναλύει τη δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής». Η δράση έχει «κοινωνικό χαρακτήρα», υλοποιείται στην χώρα τα τελευταία χρόνια και στη περίοδο 2016-2017 επιχειρείται μια αλλαγή στο σχεδιασμό, τη φιλοσοφία, και την εφαρμογή της.

Η «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» αποτελεί μία ενεργητική δράση που στοχεύει στη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των γονέων στην αγορά εργασίας, στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των ευπαθών ομάδων, αλλά και στην αντιμετώπιση του διαρκώς αυξανόμενου φαινομένου της υπογεννητικότητας.

Στόχος της εργασίας είναι η παρουσίαση της δράσης, η στοχευμένη αξιολόγηση, η καταγραφή των διαφορών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση του «χθες» με το «σήμερα» και η επισήμανση των θετικών και αρνητικών στοιχείων της νέας εκσυγχρονισμένης φιλοσοφίας που τη διέπει. Παράλληλα επιδιώκει να παρουσιάσει την σημερινή κοινωνική κατάσταση της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας αλλά και την στρατηγική της για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων που αντιμετωπίζουν προβλήματα διαβίωσης και κοινωνικής ένταξης.

Τέλος εστιάζει στην επίδραση που έχει η υλοποίηση της δράσης, στην οικογένεια και την τοπική κοινωνία και σε τι βαθμό επηρεάζεται η ζήτηση για υπηρεσίες προσχολικής αγωγής και φροντίδας.

Abstract

This thesis aims to present and analyze the action “Harmonization of Family and Professional Life”. The action, which has a "social character", implemented in the country in recent years and in the period 2016-2017 seeks a change in design philosophy and implementation.

The "Harmonization of Family and Professional Life" is an energetic action aimed at ensuring equal access of parents to the labor market, combating social exclusion of vulnerable groups, and in addressing the growing phenomenon of low fertility.

The aim of this paper is the presentation of the “Harmonization of Family and Professional Life”, targeted assessment, recording the differences in the design and implementation of "yesterday" to "today" and labeled positive and negative elements of the new modernized philosophy governing it. It also seeks to present the current social situation in Western Macedonia region and its strategy for improving the quality of life of residents facing living and social inclusion problems.

Finally focus on the effect of the implementation of the action, the family and the local community and that significantly affected the demand for early childhood education and care services.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
Κεφάλαιο 1	7
1. Εισαγωγή	7
1.1 Συνοπτική Παρουσίαση	7
1.2 Επιλογή του Θέματος	8
Κεφάλαιο 2	9
2. Το Κοινωνικό Περιβάλλον και η Συμβολή της Δράσης	9
2.1. Η συμβολή στο Δημογραφικό Πρόβλημα	10
2.2. Ισότιμη Πρόσβαση των Γονέων στην Αγορά Εργασίας	12
2.3. Ο Ρόλος της Προσχολικής Αγωγής και Φροντίδας	14
Κεφάλαιο 3	17
3. Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής»	17
3.1 Φιλοσοφία – Βασικά Χαρακτηριστικά	17
3.2 Παρουσίαση της Δράσης	19
Κεφάλαιο 4	26
4. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	26
4.1 Ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά	27
Κεφάλαιο 5	32
5. Συγκριτική παρουσίαση της Δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	32
5.1 Συγκριτική παρουσίαση ποσοτικών χαρακτηριστικών	33
5.1.1 Προϋπολογισμός της δράσης	33

5.1.2 Ενδιαφερόμενοι - ωφελούμενοι	35
5.1.3 Ετησία όρια δαπάνης	38
5.2 Συγκριτική παρουσίαση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της Δράσης	40
5.2.1 Διαφορές που αφορούν τους ενδιαφερόμενους γονείς	40
5.2.2 Διαφορές που αφορούν τους φορείς που συμμετέχουν	44
Κεφάλαιο 6	46
6. Η ευρωπαϊκή φιλοσοφία και πρακτική σε σύγκριση με την Ελλάδα	46
6.1. Η στρατηγική της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την Κοινωνική Ένταξη	50
Κεφάλαιο 7	54
7. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα	54
Κεφάλαιο 8	61
8. Βιβλιογραφία	61
8.1. Ελληνική Βιβλιογραφία	61
8.2 Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	63
8.3 Άρθρα και Δημοσιεύσεις	63

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Αριθμός Πίνακα	Τίτλος Πίνακα	Σελίδα
5.1	Προϋπολογισμοί δράσης	33
5.2	Αιτήσεις ενδιαφερομένων	35
5.3	Αιτήσεις ενδιαφερομένων ανά νομό της περιφέρειας Δ. Μακεδονίας	35
5.4	Τελικώς ωφελούμενοι	36
5.5	Τελικώς ωφελούμενοι ανά νομό της περιφέρειας Δ. Μακεδονίας	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. Εισαγωγή

1.1 Συνοπτική Παρουσίαση

Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να διερευνήσει, και να παρουσιάσει τη Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής 2016-2017», να επισημάνει τη σημασία της για την τοπική κοινωνία, να παραθέσει ιδέες, που μπορούν να την συμπληρώσουν, να την «δυναμώσουν», να της δώσουν πρόσθετη αξία, να γίνει πιο αποτελεσματική και να της εξασφαλίσουν καλύτερη χρηματοδότηση. Στη συγκριτική παρουσίαση για την περίοδο από το 2014 έως σήμερα, επικεντρωνόμαστε στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, συγκρίνοντας την υλοποίηση της δράσης στην παραπάνω Περιφέρεια τα τρία τελευταία χρόνια.

Η οικονομική κρίση στην οποία βρίσκεται η χώρα μας τα τελευταία χρόνια αλλάζουν τα θέλω και τις ανάγκες της κοινωνίας, τα δεδομένα μεταβάλλονται δημιουργώντας νέες ανάγκες. Αυτές τις νέες ανάγκες καλείται να ικανοποιήσει η Κεντρική Διοίκηση και η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η ανεργία αυξάνεται, οι κοινωνικές ανισότητες διευρύνονται, το οικογενειακό εισόδημα συρρικνώνεται και οι ανάγκες για κοινωνικές παροχές μεγαλώνουν. Σε μια τέτοια περίοδο πολυεπίπεδης κρίσης, όπως η σημερινή, οι πολίτες, ιδίως όσοι πλήττονται περισσότερο από την κρίση, αξιώνουν περισσότερο και πιο αποτελεσματικό κοινωνικό κράτος.

Η δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής», διασφαλίζει την παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων, παιδιών και ατόμων με αναπηρία, έτσι ώστε οι ωφελούμενοι να διευκολυνθούν στην πρόσβασή τους στην εργασία ή οι ευπαθείς ομάδες (παιδιά και άτομα με αναπηρία) να έχουν ισότιμη πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες. Έχει κοινωνικό χαρακτήρα και ως πρόγραμμα, έγινε αποδεκτό από τους πολίτες σε μέγιστο βαθμό. Υλοποιείται στην χώρα τα τελευταία χρόνια και την τελευταία χρονιά (2016-2017) επιχειρείται μια καινοτομία, μια αλλαγή στη φιλοσοφία, το σχεδιασμό και την εφαρμογή της. Τα στατιστικά στοιχεία, του προγράμματος, (πηγή ΕΕΤΑΑ ΑΕ), δείχνουν ότι κάθε χρόνο ο αριθμός των γονέων που αιτούνται συμμετοχή, δυνητικά ωφελούμενοι, αλλά και των τελικά ωφελούμενων, παρουσιάζει σημαντική αύξηση λόγω των συνεπειών της κρίσης.

1.2 Επιλογή του Θέματος

Η επιλογή του θέματος: Συγκριτική παρουσίαση της Δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής 2016 – 2017», με επίκεντρο την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, έγινε, καθόσον πρόκειται για μια δράση:

- που υλοποιείται για αρκετό διάστημα στη χώρα και, συνεπώς, μπορούμε να αντλήσουμε στοιχεία από προηγούμενα έτη και να προχωρήσουμε σε συγκριτική ανάλυση
- είναι συνεχώς επίκαιρη τα τελευταία χρόνια, έχοντας απόλυτη και άμεση σχέση με μείζονα κοινωνικά προβλήματα και φαντάζει λυτρωτική τόσο για την οικογένεια όσο και την τοπική κοινωνία γενικότερα.
- εμπλέκονται πολυεπίπεδα οι κοινωνικές επιστήμες, όπως πολιτική ισότητας φύλλων, κοινωνική πολιτική, πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης, δημογραφικό πρόβλημα, εργασιακές σχέσεις κτλ.
- Η περίοδος 2016-2017, είναι η πρώτη χρονιά που εφαρμόζεται ένα διαφορετικό σύστημα υλοποίησης της πράξης. Οπότε ήταν μεγάλη πρόκληση, να γίνει παράλληλα με την παρουσίαση του προγράμματος και η καταγραφή των διαφορών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση.

Η επιλογή της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας - την οποία χρησιμοποιούμε ως μελέτη περίπτωσης - έγινε καθόσον η οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα έχει επηρεάσει σημαντικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων της, που αντιμετωπίζουν έντονο το πρόβλημα της ανεργίας, της γυναικείας απασχόλησης, της φτωχοποίησης και της κοινωνικής περιθωριοποίησης.

Η παρούσα εργασία ακολουθώντας την μεθοδολογία της εμπειρικής έρευνας βασίζεται σε παρατηρήσεις και δεδομένα, καταγράφει και παρουσιάζει τα συστατικά στοιχεία ενός προγράμματος πανελλαδικής εμβέλειας, αναδεικνύει τις θετικές πλευρές του και εξετάζει τις επιδράσεις και την επιρροή που έχει η υλοποίησή του στην τοπική κοινωνία της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα (research question) το οποίο θα μας απασχολήσει είναι το εξής: πόσο και σε ποιο βαθμό επηρεάζει η σημερινή οικονομική κρίση, τη ζήτηση από τους πολίτες, υπηρεσιών προσχολικής αγωγής;

Για να απαντήσουμε στο παραπάνω ερώτημα, κάνουμε την εξής υπόθεση εργασίας:

“Υπάρχει άμεση συσχέτιση ανάμεσα στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης και την ζήτηση, από πολίτες, για ένταξη σε προγράμματα παροχής υπηρεσιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας, όπως η Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής». Όσο η κρίση και η οικονομική δυσχέρεια των νοικοκυριών συνεχίζεται, τόσο οι τοπική κοινωνία θα έχει ανάγκη από ανάλογες δράσεις”.

Η παρούσα εμπειρική έρευνα προσπαθεί να δώσει απάντηση-λύση στο παραπάνω ερώτημα-πρόβλημα βασισμένη σε καταγραφή και αποτύπωση πρωτογενών δεδομένων, όπως η εξέταση νομοθεσίας και επίσημων εγγράφων που σχετίζονται με το θέμα, αξιοποιώντας παράλληλα στοιχεία από βιβλία, δημοσιεύσεις, άρθρα, σχετικές μελέτες που αναζητήθηκαν στον ηλεκτρονικό και έντυπο Τύπο. Αναζητήθηκαν πληροφορίες σε σχετικές διαδικτυακές πύλες, καθώς και από διάφορες άλλες πηγές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Το Κοινωνικό Περιβάλλον και η Συμβολή της Δράσης

Η πράξη «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» αποτελεί μία ενεργητική δράση που στοχεύει στην ισότιμη πρόσβαση στην εργασία, των γονέων, παρέχοντας υπηρεσίες φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων, παιδιών μέχρι 12 ετών και ατόμων με αναπηρίες.

Με την υλοποίηση της δράσης, επιτυγχάνονται:

- ουσιαστική διευκόλυνση των ωφελουμένων, γονέων, στην εναρμόνιση απαιτητικών και αντικρουόμενων ρόλων.
- αντιμετώπιση του διαρκώς αυξανόμενου φαινομένου της υπογεννητικότητας,
- διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των γονέων και ιδιαίτερα των μητέρων, στην αγορά εργασίας, μέσω της παροχής υπηρεσιών φύλαξης παιδιών,
- ισότητα των ευκαιριών αντρών και γυναικών στην πρόσβαση εργασίας,
- ισότιμη πρόσβαση των ευπαθών ομάδων σε κοινωνικές υπηρεσίες.

2.1. Η συμβολή στο Δημογραφικό Πρόβλημα

Ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει η ελληνική κοινωνία και μπορεί μακροχρόνια να αποδειχθεί μοιραίο, είναι το δημογραφικό. Όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις αναφέρονται σ' αυτό και καμιά δεν το αντιμετωπίζει στη βάση της σπουδαιότητάς του. Το πρόβλημα διαρκώς εντείνεται και οδεύει προς μη αναστρέψιμη πορεία με συνέπειες:

- α) Εθνικές - συρρίκνωση του έθνους,
- β) Κοινωνικές - χαλάρωση του θεσμού της οικογένειας,
- γ) Οικονομικές - μείωση εργατικού δυναμικού, μείωση παραγωγικότητας.

Παράγοντες που επιτείνουν το δημογραφικό πρόβλημα:

- Η υψηλή ανεργία των νέων και η παρεπόμενη δυσκολία στο να δημιουργήσουν οικογένεια, στη σημερινή «κοινωνική κατάσταση» στην Ελλάδα της κρίσης. Πολλά νέα ζευγάρια παραμένουν για χρόνια σε σχέση, χωρίς να έχουν την οικονομική δυνατότητα να κάνουν οικογένεια και να τεκνοποιήσουν.
- Η ραγδαία μετανάστευση στο εξωτερικό (400.000 Έλληνες, νέοι στην ηλικία, μετανάστευσαν στην τελευταία πενταετία στο εξωτερικό).
- Οι σύγχρονες απαιτητικές συνθήκες ζωής, οι γάμοι σε μεγαλύτερη ηλικία, η ευκολία των διαζυγίων, οι δυσανάλογα πολλές με τον πληθυσμό μας εκτρώσεις.
- Η απουσία του κοινωνικού κράτους προς την ενίσχυση των νέων οικογενειών, σε αντίθεση μάλιστα, με τη συνταγματική πρόβλεψη (Α. Καραμπογιάς, 2016)¹.

Σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία, στην Ελλάδα, κάθε γυναίκα σήμερα γεννάει 1,3 παιδιά, όταν για να είναι σταθερός ο πληθυσμός της χώρας πρέπει να γεννιούνται από κάθε γυναίκα τουλάχιστον 2,1 παιδιά. Το 2011 ήταν η πρώτη χρονιά που οι ετήσιες γεννήσεις ήταν λιγότερες από τους θανάτους. Το 2014 η Ελλάδα παρουσίασε μείωση πληθυσμού: κατά 21.592 άτομα. Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά την τετραετία 2011-2014 μειώθηκε ο πληθυσμός της χώρας μας κατά 60.000 περίπου άτομα.

---

¹ Καραμπογιάς Αναστάσιος, 2016, Η υπογεννητικότητα στην Ελλάδα και προτάσεις για την ανάσχεσή της. Διαθέσιμο: http://www.huffingtonpost.gr/anastasios-karampogias/-_7687_b_12350384.html.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat², το 2060, ο πληθυσμός της Ελλάδας προβλέπεται ότι θα φθάνει στα 8,6 εκατομμύρια, το 2070 στα 8,1 εκατομμύρια και το 2080 μόλις στα 7,7 εκατομμύρια (Γ. Σιάτρας, 2015)³.

Όπως τόνισε στην Huffpost Greece ο δημογράφος και καθηγητής στο Εθνικό Πανεπιστήμιο της Αυστραλίας, Peter McDonald, το πρόβλημα της υπογεννητικότητας στην Ελλάδα δεν σχετίζεται τόσο με την ανέχεια, όσο με την ανεργία των γυναικών. Σύμφωνα με τον καθηγητή McDonald, το φαινόμενο στην Ελλάδα μπορεί να ανατραπεί με τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών, για την ενίσχυση των δημόσιων ή και ιδιωτικών βρεφοκομείων και νηπιαγωγείων, για την προτροπή των γυναικών να εισέλθουν στην αγορά εργασίας.

Η δημιουργία δομών που θα δίνει την δυνατότητα στις νέες μητέρες να πηγαίνουν στο χώρο εργασίας τους είναι ένα σημαντικό βήμα για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Αυτό σημαίνει ότι τα κοινωνικά ιδρύματα και οι δομές προσχολικής αγωγής, πρέπει να στηρίζουν την προσπάθεια συνδυασμού εργασίας και οικογένειας για τις μητέρες. Αυτό περιλαμβάνει υποστηρικτικές πολιτικές για τον γονέα και την στήριξη του κράτους μέσω προγραμμάτων βρεφονηπιακών σταθμών (Μ. Πεππράκη, 2016)⁴.

Σημαντικό ρόλο για την υπογεννητικότητα, στην Ελλάδα, διαδραματίζει και η ελάχιστη έως μηδενική υποστήριξη από το κράτος πρόνοιας. Η πλήρης κατάρρευση του στα χρόνια της κρίσης επιδείνωσε την κατάσταση. Οι νέοι δεν υποστηρίζονται από το κράτος για τη δημιουργία οικογένειας γιατί δεν υπάρχουν μέτρα που θα τους βοηθούσαν να συνδυάσουν την εκπαίδευση ή την επαγγελματική τους ζωή με την οικογένεια. Ενώ οι Έλληνες αγαπούν την οικογένεια, η ανεπάρκεια του κράτους πρόνοιας όμως, συνετέλεσε στην υπογεννητικότητα (Φ. Μαστρογιάννη, 2016)⁵.

---

² Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat)- υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που εδρεύει στο Λουξεμβούργο, διαθέσιμο: <http://www.capital.gr/story/3014911>.

³ Σιάτρας Γιάννης, 2015, Το πραγματικά μεγάλο πρόβλημα της Ελλάδας είναι η δημογραφική της κατάρρευση. Διαθέσιμο: <http://www.capital.gr/me-apopsi/3014911/to-pragmatika-megalo-problima-tis-elladas-einai-i-dimografiki-tis-katarreusi>.

⁴ Πεππράκη Μιαλένα, 2016, Η ανεργία των γυναικών αιτία της υπογεννητικότητας στην Ελλάδα. Διαθέσιμο: http://www.huffingtonpost.gr/2016/01/24/koinonia-yvogennitikotita-anageria_n_9039980.html.

⁵ Μαστρογιάννη Φωτεινή, 2016, Υπογεννητικότητα και οικονομική ανάπτυξη. Διαθέσιμο: http://mastroyanni.blogspot.gr/2016/07/blog-post_29.html.

Αποτυπώνεται ποικιλοτρόπως ότι η υποστήριξη των γονέων από το κράτος πρόνοιας με την ενίσχυση των δημόσιων ή και ιδιωτικών δομών φύλαξης βρεφών και νηπίων, διευκολύνει την πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας και συμβάλλει με τον τρόπο της, στο έντονο δημογραφικό πρόβλημα.

2.2 Ισότητα Πρόσβαση των Γονέων στην Αγορά Εργασίας

Λύση στο δημογραφικό πρόβλημα αποτελούν και οι πολιτικές ενίσχυσης της αναπαραγωγής. Για να ενισχυθούν όμως οι δείκτες αναπαραγωγής, πρέπει να δοθούν ισχυρά κίνητρα στους γονείς και ιδίως στις μητέρες οι οποίες αρκετές φορές αποκλείονται από την αγορά εργασίας και από την προοπτική καριέρας. Δυστυχώς, η μητρότητα προσεγγίζεται ως αποτρεπτικός λόγος τόσο για την είσοδο στην αγορά εργασίας όσο και για την παραμονή σε αυτήν.

Η ελληνική πολιτεία παραμένει θεσμικά ευάλωτη απέναντι στις αυξημένες κοινωνικές προκλήσεις σε συνθήκες κρίσης. Εξακολουθεί να αντιμετωπίζει, έξι χρόνια μετά την ένταξη της στους Μηχανισμούς Σταθερότητας, σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα και θεσμικές ελλείψεις ως προς την κατοχύρωση ενός βιώσιμου δικτύου ενεργητικής ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, που θέτουν σε κίνδυνο την κοινωνική ανάπτυξη και συνοχή της χώρας (Γ.Αμίτσης, 2016)⁶.

Το ελληνικό κράτος δεν λάμβανε ούτε λαμβάνει μέτρα που να συνδυάζουν την οικογενειακή και εργασιακή ζωή. Δεν παρέχει κανένα κίνητρο στις Ελληνίδες να αποκτήσουν τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν χωρίς να εγκαταλείψουν την επαγγελματική τους καριέρα. Τέτοια κίνητρα είναι το ευέλικτο ωράριο εργασίας, η αύξηση των κρατικών νηπιακών σταθμών, η ενίσχυση για την απόκτηση μεγαλύτερων σπιτιών και γρήγορης απόκτησης δεύτερου παιδιού, (όπως συμβαίνει στις Σκανδιναβικές χώρες) και τέλος δεν καλλιεργεί ιδέες υπέρ της γονιμότητας στα σχολεία κτλ. (Φ.Μαστρογιάννη, 2016).

---

⁶ Αμίτσης Γ.(2016). Μελέτη: Εμβληματικές πρωτοβουλίες διαφύλαξης της κοινωνικής συνοχής την εποχή των Μνημονίων, Εκδόσεις Παπαζήση. Διαθέσιμο: <http://www.biblionet.gr/book/>.

«Η λύση στο δημογραφικό πρόβλημα είναι η στήριξη των νέων γονέων να αποκτήσουν παιδιά και να τα εντάξουν σε μια νέα οικογένεια. Στην οικογένεια που διαχρονικά στην ελληνική πραγματικότητα ήταν ο πιο ισχυρός υποστηρικτικός θεσμός τόσο του ατόμου όσο και του έθνους.»

Μια λύση είναι η ίδρυση περισσότερων βρεφονηπιακών σταθμών σε όλη τη χώρα, που θα λειτουργούν με ωράριο που θα εξυπηρετεί τις εργαζόμενες μητέρες, Και δεν αναφέρομαι μόνο στις μητέρες εκείνες που απασχολούνται στο δημόσιο τομέα, αλλά και σε εκείνες που δραστηριοποιούνται στον ιδιωτικό τομέα. Για εκείνες τις μητέρες, που, αν δεν έχουν βοήθεια από την οικογένεια, δηλαδή τους «σωτήριους» παππούδες και γιαγιάδες, η απόκτηση ενός παιδιού φαντάζει Γολγοθάς, καθώς γνωρίζουν καλά πως δεν μπορούν να διαθέτουν τον μισθό τους σε νταντάδες, αλλά ούτε να παρατείνουν την παραμονή τους στο σπίτι (Ν.Κ.Κεραμέως, 2016)⁷.

Η υλοποίηση της δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» έρχεται προς επιβεβαίωση όλων των παραπάνω διαπιστώσεων.

- Συντελεί στη διευκόλυνση της ισότιμης πρόσβασης των γονέων στην αγορά εργασίας, στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και τη στήριξη κοινωνικής ενσωμάτωσης στα άτομα με αναπηρία.
- Συμβάλλει στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς, π.χ. πρόσβαση στην απασχόληση, στην εξέλιξη της επαγγελματικής σταδιοδρομίας, στη συμφιλίωση του επαγγελματικού και οικογενειακού βίου, στην προώθηση της ίσης αμοιβής για ίση εργασία και
- Συμβάλλει με τον τρόπο της, στο έντονο δημογραφικό πρόβλημα.

---

⁷ Κεραμέως Νίκη, 2016, Το δημογραφικό πρόβλημα πρέπει να γίνει η απόλυτη εθνική προτεραιότητα και στρατηγική. Διαθέσιμο: <http://www.nikikerameus.gr/%CF%84%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%AD%CF%80%CE%B5%CE%B9-%CE%BD%CE%B1-%CE%B3%CE%AF/>

2.3 Ο Ρόλος της Προσχολικής Αγωγής και Φροντίδας

Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση⁸ (2016) του Eurofound⁹ η προσβασιμότητα των γονέων σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής αποτελεί κρίσιμο ζήτημα και βοηθάει στο να ενισχυθεί η απασχόληση και να καταπολεμηθεί η ανεργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Συν τις άλλους, καταπολεμά και το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού - που βρίσκεται σε άνοδο στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια λόγω των συνεπειών της οικονομικής κρίσης- υπηρετώντας παράλληλα τους στόχους της ευρωπαϊκής στρατηγικής κοινωνικής ένταξης (Α. Γαβριήλ, 2006)¹⁰.

Ο ρόλος και η σημασία της προσχολικής αγωγής και φροντίδας είναι πολλαπλός και τα οφέλη ποικίλα, ευεργετικά και ανυπολόγιστα. Η διαπαιδαγώγηση του παιδιού της προσχολικής ηλικίας δεν μπορεί να επαφίεται στη γυναίκα ή τη γιαγιά, που το κρατάει στο σπίτι, που δεν του προσφέρει ουσιαστικά, τίποτα άλλο παρά μόνον φύλαξη. Στην εποχή μας η σωστή διαπαιδαγώγηση του παιδιού επιβάλλεται να γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό, τις νηπιαγωγούς και τις βρεφονηπιοκόμους στους παιδικούς σταθμούς και στα νηπιαγωγεία και ιδιαίτερα σε εκείνα που λειτουργούν ως κέντρα προσχολικής αγωγής, που εγγυώνται την παροχή των πιο σύγχρονων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, διαθέτουν κατάλληλα διαμορφωμένους και εξοπλισμένους χώρους και είναι στελεχωμένα με το κατάλληλο, για τις ανάγκες του παιδιού, προσωπικό.

Σύμφωνα με τις σύγχρονες ψυχοπαιδαγωγικές αντιλήψεις η κοινωνικοποίηση και πιο συγκεκριμένα η δευτερογενής κοινωνικοποίηση του παιδιού αρχίζει με την είσοδό του στον παιδικό σταθμό και στο νηπιαγωγείο. Η σωστή προσχολική αγωγή έχει σαν στόχο την ισόρροπη και ολόπλευρη ψυχική, σωματική, συναισθηματική και νοητική ανάπτυξη του παιδιού καθώς και την καλλιέργεια των δεξιοτήτων του, που θα οδηγήσουν στη δημιουργία μιας ακέραιης προσωπικότητας, απαλλαγμένης από φόβους και αναστολές, προικίζοντας ταυτόχρονα το παιδί με αυτογνωσία, πειθαρχία,

⁸ <http://www.eurofound.europa.eu/el/publications/executive-summary/2016/working-conditions-industrial-relations/third-european-company-survey-direct-and-indirect-employee-participation-executive-summary>

⁹ Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας είναι ευρωπαϊκός οργανισμός, ο οποίος εδρεύει στο Δουβλίνο και ως κύριο στόχο έχει την καθιέρωση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και εργασίας στην Ευρώπη. Ρόλος του Eurofound είναι η παροχή πληροφοριών, συμβουλών και εμπειρογνωμοσύνης για τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, τις εργασιακές σχέσεις και τη διαχείριση των αλλαγών στην Ευρώπη.

¹⁰ Για περισσότερα βλέπε, ανάμεσα σε άλλα, Αμίτσης, Γ. (2006). Η ευρωπαϊκή στρατηγική κοινωνικής ένταξης: Το θεσμικό οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Εκδόσεις Παπαζήση.

θάρρος και κριτική σκέψη. Έτσι θα μπορέσουν, μέσα στο απαιτητικό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον στο οποίο θα αναγκαστούν να επιβιώσουν, να ζήσουν αυτοδύναμα, χαρούμενα και δημιουργικά έξω από δόγματα και κοινωνικούς συμβιβασμούς(B.Βαλασία , 2012)¹¹.

Οι υπάρχουσες μονάδες παιδικών σταθμών και η ίδρυση περισσότερων σταθμών αποτελεί άμεση προτεραιότητα στις επιλογές του κράτους και προηγείται ακόμη και αυτών των δαπανών της Εθνικής Άμυνας. Καμιά δαπάνη του κράτους δεν πρέπει να έχει προτεραιότητα από αυτήν της δαπάνης δημιουργίας ενός άλλου συστήματος κοινωνικής πρόνοιας και συνδρομής. Η εποχή που ζούμε είναι αληθινή, έχει απαιτήσεις και συνδεδεμένη με γεγονότα που δεν αμφισβητούνται γιατί είναι πραγματικά. (Ε.Λαζαρίδης 2005)¹².

Είναι γεγονός ότι το ποσοστό απόδοσης μιας επένδυσης στην προσχολική εκπαίδευση είναι πολύ υψηλότερο από αυτό των επενδύσεων στην εκπαίδευση για τα μεταγενέστερα στάδια της ζωής, σημείο το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη, από την κεντρική Διοίκηση, κατά τον σχεδιασμό αποτελεσματικών πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτιση. Ωστόσο, παρατηρείται πως μέχρι σήμερα, δεν έχουν δώσει τη δέουσα προσοχή στην προσχολική αγωγή και φροντίδα.

Η προσχολική αγωγή και φροντίδα συμβάλει επιπλέον στην αντιμετώπιση του φαινομένου της υπογεννητικότητας, της άνισης πρόσβασης ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας, καθώς και σε αυτό του κοινωνικού αποκλεισμού.

Σειρά επιστημονικών άρθρων και μελετών καταδεικνύουν, ανάμεσα σε άλλα, τα παρακάτω:

- Η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών αποτελεί μία από τις κυριότερες προϋποθέσεις αντιμετώπισης:
  - ο της κρίσης τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο,
  - ο των επιπτώσεων από τη γήρανση του πληθυσμού,
  - ο και της αποτελεσματικής καταπολέμησης της φτώχειας.

---

¹¹ Βαρδέλλη Βαλασία , 2012, Ποιός είναι ο ρόλος της προσχολικής αγωγής σήμερα; Διαθέσιμο:

<http://www.rodiaki.gr/article/194394/poios-einai-o-rolos-ths-prosxolikhs-agwghs-shmera>

¹² Ε.Ι. Λαζαρίδης, 2005, Λύσεις στο πολυσήμαντο δημογραφικό πρόβλημα. Διαθέσιμο:

<http://www.kathimerini.gr/205611/article/epikairothta/politikh/lyseis-sto-polyshmantto-dhmografiko-provlhma>

- Ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια που συναντούν οι γυναίκες για να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας μετά τη γέννηση των παιδιών τους, είναι η έλλειψη πρόσβασης σε κατάλληλες υπηρεσίες προσχολικής αγωγής.
- Έχει αποδειχθεί ότι η συμμετοχή των παιδιών σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής συνεπάγεται μακροπρόθεσμα ευεργετικά αποτελέσματα:
  - στις σχολικές τους επιδόσεις,
  - στη μείωση της σχολικής διαρροής,
  - στη βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών.

(Τ. Σαπουνάκης, 2016)¹³.

Στη σημερινή συγκυρία, οι οικογένειες, λόγω των συνεπειών της κρίσης, αδυνατούν ή δυσκολεύονται να καλύψουν, με δικά τους έξοδα, τα κόστη των τροφείων - διδασκτρων της προσχολικής αγωγής (παιδικών σταθμών), καθόσον η απασχολησιμότητα των γονέων είναι περιορισμένη, οι μισθοί χαμηλοί και η ανεργία μεγάλη.

Η πράξη «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής», σέβεται και υπηρετεί τις επιταγές της προσχολικής αγωγής και φροντίδας, συμβάλλοντας επικουρικά, στην στήριξη της οικογένειας αλλά και την ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των παιδιών, ώστε αυτά να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένους αυτόνομους χαρακτήρες, με εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και στην δική τους κρίση.

---

¹³ Σαπουνάκης, Τ. (2016). Η προσχολική αγωγή και φροντίδα στην Ευρώπη. Διαθέσιμο: http://www.citybranding.gr/2016/02/blog-post_3.html

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής»

3.1 Φιλοσοφία – Βασικά Χαρακτηριστικά

Οι πολιτικές για την εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το 2000, για την ισότητα των φύλλων στην αγορά εργασίας και εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της επίτευξης της κοινωνικής συνοχής μέσω της αύξησης της απασχόλησης τόσο σε ποσοτικό όσο και σε ποιοτικό επίπεδο. Αυτός ο συνδυασμός της οικονομικής και κοινωνικής διάστασης μέσω του εκσυγχρονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου που αποτέλεσε στρατηγικό στόχο που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας (2000) (Α. Καλογεροπούλου, 2005)¹⁴.

Με τον όρο εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής εννοούμε την ισόρροπη συμμετοχή και των δύο φύλλων στην εργασιακή και οικογενειακή ζωή. Αυτό σημαίνει ότι τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες συμμετέχουν ισόρροπα στην ανάληψη των οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων και η εκπλήρωση των αναγκών της οικογένειας, είναι υποχρέωση και των δύο. Αποτελεί πολιτική εξισορρόπησης, οικογένειας και εργασίας, για την προώθηση της ισότητας των δύο φύλλων με τρόπο ώστε να μπορούν και οι δύο να ανταποκρίνονται στις επαγγελματικές τους δεσμεύσεις και να τους δίνεται η ευκαιρία να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και την καριέρα τους (Ξ.Πετρινιώτη, 2005)¹⁵.

Η εφαρμογή μέτρων που ευνοούν τη συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση προάγουν την ισότητα των ευκαιριών στην αγορά εργασίας και υπηρετούν με τον καλύτερο τρόπο την προσπάθεια για αύξηση της γυναικείας απασχόλησης, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Άλλωστε, η αύξηση της γυναικείας απασχόλησης που

¹⁴Α. Καλογεροπούλου, (2005). Εναρμόνιση Επαγγελματικής και Οικογενειακής Ζωής: Πολιτικές – Ρυθμίσεις – Καλές Πρακτικές. Διπλωματική εργασία, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης. Διαθέσιμο : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/16/13/896.pdf

¹⁵ περιοδικό «ο Αγώνας της Γυναίκας» τεύχος 78 – Άρθρο «Η δύσκολη εναρμόνιση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής».

αποτελεί στρατηγικό στόχο της Λισαβόνας¹⁶ είναι δύσκολο να επιτευχθεί χωρίς δράσεις που επικεντρώνονται στην εναρμόνιση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή (Α.Καλογεροπούλου, 2005).

Η Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής», έτους 2016-2017 είναι κοινωνικό πρόγραμμα παροχής υπηρεσιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας και είναι συγχρηματοδοτούμενο, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο¹⁷ στο πλαίσιο του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020.

Η δράση στοχεύει:

- στην ουσιαστική στήριξη των ωφελουμένων προκειμένου να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβασή τους στην εργασία, μέσω της παροχής υπηρεσιών φύλαξης – απασχόλησης των παιδιών,
- στην ισότιμη πρόσβαση των ευπαθών ομάδων (παιδιά και άτομα με αναπηρία) σε ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες,
- στην ισότητα των ευκαιριών αντρών και γυναικών στην πρόσβαση εργασίας.

Εντάσσεται σε δύο διακριτά χρηματοδοτικά πλαίσια:

α) στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠ ΑΝΑΔΕΔΒΜ) 2014 – 2020 του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού και εμπίπτει στο :

- Θεματικό Στόχο 8 «Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων»,
- Επενδυτική Προτεραιότητα δίν «Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένων της πρόσβασης στην απασχόληση, της εξέλιξης της επαγγελματικής σταδιοδρομίας, της συμφιλίωσης του επαγγελματικού και ιδιωτικού βίου και της προώθησης της ίσης αμοιβής για ίση εργασία» της Προγραμματικής Περιόδου 2014 – 2020.

β) στα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) 2014 – 2020 και εμπίπτει στο :

¹⁶ Στη σύνοδο κορυφής της Λισαβόνας το Μάρτιο του 2000, οι ηγέτες των κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμφώνησαν σ' ένα νέο στρατηγικό στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση στην ανταγωνιστικότερη οικονομία του κόσμου έως το 2010.

¹⁷ Τα ο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) είναι το βασικό χρηματοδοτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υποστήριξη της απασχόλησης στα κράτη μέλη, καθώς και για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Οι δαπάνες του ΕΚΤ αντιστοιχούν σε περίπου 10% του συνολικού προϋπολογισμού της Ε.Ε.

- Θεματικό Στόχο 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων»,
- Επενδυτική Προτεραιότητα 9i «Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας»,
- 9iii «Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών» της Προγραμματικής Περιόδου 2014 - 2020¹⁸.

Το μοναδικό κριτήριο για την κατανομή των ωφελούμενων γονέων, στη μια την άλλη χρηματοδότηση, είναι το όριο της φτώχειας. Πιο συγκεκριμένα, κάθε ωφελούμενο άτομο κατανέμεται:

- α) στη χρηματοδότηση από το ΕΠΙΧΑΔ-ΕΔΒΜ όταν το ετήσιο οικογενειακό εισόδημά του είναι πάνω από το όριο της φτώχειας,
- β) στο οικείο Περιφερειακό Πρόγραμμα, όταν το ετήσιο οικογενειακό εισόδημά του είναι κάτω από το όριο της φτώχειας.

Το πρόγραμμα υλοποιείται σε ετήσιο κύκλο, που αντιστοιχεί σε ένα σχολικό έτος διάρκειας 11 μηνών, από την 1η Σεπτεμβρίου έως την 31η Ιουλίου του επόμενου έτους.

3.2 Παρουσίαση της Δράσης

Αντικείμενο της δράσης «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής», αποτελεί η παροχή στους ωφελούμενους, θέσεων, παροχής υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων, παιδιών και ατόμων με αναπηρία, σε αντίστοιχες δομές. Αποσκοπεί:

- Στην εφαρμογή πολιτικών ενίσχυσης του δημογραφικού προβλήματος. Να δοθούν ισχυρά κίνητρα στους γονείς (αύξηση δεικτών αναπαραγωγής) και ιδίως στις μητέρες οι οποίες αρκετές φορές αποκλείονται από την αγορά εργασίας και από την προοπτική καριέρας.
- στην διευκόλυνση της ισότιμης πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας. Δυστυχώς, η μητρότητα προσεγγίζεται ως αποτρεπτικός λόγος για την είσοδο και την παραμονή στην αγορά εργασίας.

¹⁸Βλέπε Απόφαση αριθμ. 16/οικ.578/ΕΥΣΕΚΤ/66166 (ΦΕΚ 1850 Β'/24.6.2016).

- στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού με τη στήριξη δράσεων κοινωνικής ενσωμάτωσης των ευπαθών ομάδων (παιδιά και άτομα με αναπηρία) σε κοινωνικές υπηρεσίες
- στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένων της πρόσβασης στην απασχόληση, της εξέλιξης της επαγγελματικής σταδιοδρομίας, της συμφιλίωσης του επαγγελματικού και οικογενειακού βίου.

Απευθύνεται σε τρεις κατηγορίες ωφελούμενων¹⁹:

- α) μητέρες βρεφών, νηπίων και παιδιών μέχρι 12 ετών,
- β) μητέρες νηπίων ΑμΕΑ και παιδιών, εφήβων ή ατόμων με αναπηρία,
- γ) άτομα (γυναίκες και άνδρες) στα οποία έχει παραχωρηθεί αυτοδικαίως ή με δικαστική απόφαση η επιμέλεια των παιδιών.

Ωφελούμενοι της δράσης ορίζονται όσοι πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- έχουν την Ελληνική υπηκοότητα ή την υπηκοότητα κράτους μέλους της Ε.Ε ή είναι ομογενείς ή είναι αλλοδαποί από τρίτες χώρες, που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα,
- είναι εργαζόμενοι (μισθωτοί, ή αυτοαπασχολούμενοι), που αποκτούν εισόδημα στην Ελλάδα,
- είναι άνεργοι οι οποίοι να διαθέτουν δελτίο ανεργίας σε ισχύ,
- πληρούν τα εισοδηματικά κριτήρια που θέτει η πρόσκληση,
- επιθυμούν να εγγράψουν τα παιδιά τους στις δομές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα (ανάλογα με τα ηλικιακά κριτήρια).

Εξαιρούνται οι τακτικοί υπάλληλοι του Δημόσιου Τομέα, των Νομικών Προσώπων Δημόσιου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), καθώς και υπάλληλοι μόνιμοι και αορίστου χρόνου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), οι οποίοι δεν μπορούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα.

---

¹⁹Ως ωφελούμενοι της Δράσης ορίζονται όσοι πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος και λαμβάνουν «αξία τοποθέτησης» (voucher) για ένταξη σε μία από τις κατηγορίες δομών που προβλέπονται.

Το πρόγραμμα υλοποιείται στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και για τη χρονιά 2016-2017 υπεύθυνοι φορείς για τη διαχείριση και υλοποίηση του είναι:

α) η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ) 2014 – 2020, του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού, για το τμήμα της δράσης που εμπίπτει στο εν λόγω Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

β) οι Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης των 13 Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ), για το τμήμα της δράσης που εμπίπτει σε αυτά.²⁰

Το πρόγραμμα θεωρεί ως επιλέξιμες και χρηματοδοτεί, τις παρακάτω ενέργειες:

- Παροχή θέσεων φροντίδας βρεφών από 2 μηνών έως 2,5 ετών και νηπίων και παιδιών από 2,5 ετών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση, σε Βρεφικούς, Βρεφονηπιακούς και Παιδικούς Σταθμούς αντίστοιχα.
- Παροχή θέσεων φροντίδας παιδιών βρεφικής και προσχολικής ηλικίας από 8 μηνών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση και παιδιών με αναπηρία από 2,5 ετών έως 6,5 ετών σε Βρεφονηπιακούς Σταθμούς Ολοκληρωμένης Φροντίδας.
- Παροχή θέσεων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών από 5 έως 12 ετών σε Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και παιδιών με ελαφρά μορφής κινητικά ή αισθητηριακά προβλήματα.
- Παροχή θέσεων φροντίδας παιδιών με αναπηρία, εφήβων και ατόμων με νοητική υστέρηση ή κινητική αναπηρία σε Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ ΜΕΑ).

Οι τελικοί ωφελούμενοι του προγράμματος, επιλέγουν τη θέση που επιθυμούν, σε δομή, αντίστοιχη εκείνης για την οποία έλαβαν «αξία τοποθέτησης» (voucher).

Ως «Αξία τοποθέτησης - voucher» ορίζεται το αντίτιμο που καταβάλλεται, στις δομές για την παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας τέκνων. Το «voucher» διατηρείται σε ισχύ καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Η «αξία τοποθέτησης» καλύπτει όλες τις υπηρεσίες που οι δομές είναι υποχρεωμένες να παρέχουν, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την ίδρυση και λειτουργία τους.

---

²⁰ ΦΕΚ 1850 Β' / 24.6.2016 - Απόφαση αριθμ. 16/οικ.578/ΕΥΣΕΚΤ/66166.

Οι δομές παροχής υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας είναι 6 και χωρίζονται σε 4 γενικές κατηγορίες. Συγκεκριμένα, στις δομές συμπεριλαμβάνονται:

- Βρεφικοί Σταθμοί
- Βρεφονηπιακοί Σταθμοί
- Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας
- Παιδικοί Σταθμοί
- Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και
- Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία.

Οι συγκεκριμένες δομές διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Κατηγορία Δομής Α: Βρεφικοί, Βρεφονηπιακοί και Παιδικοί Σταθμοί²¹
- Κατηγορία Δομής Β: Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας²²
- Κατηγορία Δομής Γ: Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών²³ και
- 4)Κατηγορία Δομής Δ: Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρίες²⁴.

Οι παραπάνω δομές μπορεί να ανήκουν σε Δήμους ή σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου των Δήμων. Επίσης, μπορεί να είναι επιχειρήσεις του ιδιωτικού δικαίου ή εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ή και άλλα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου που νομίμως έχουν τη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών φροντίδας.

Οι τελικοί ωφελούμενοι του προγράμματος, αφού λάβουν την «αξία τοποθέτησης²⁵» (voucher), επιλέγουν τη θέση που επιθυμούν, σε δομή της αρεσκείας τους και η ΕΕΤΑΑ ΑΕ, ως δικαιούχος της δράσης, (ΦΕΚ 1850 Β'/24.6.2016- Απόφαση αριθμ. 16/οικ.578/ΕΥΣΕΚΤ/66166), οφείλει να καταβάλλει, κατόπιν εξουσιοδότησης από τον ωφελούμενο γονέα, την δαπάνη για το σύνολο των παρεχομένων υπηρεσιών φιλοξενίας του παιδιού.

---

²¹Η κατηγορία Α1.1 είναι για βρέφη από 2 μηνών μέχρι 2,5 ετών · η κατηγορία Α1.2 για βρέφη από 8 μηνών έως 2,5 ετών · η κατηγορία Α1.3 για βρέφη από 18 μηνών έως 2,5 ετών · και η κατηγορία Α2 για προνήπια από 2,5 ετών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση.

²²Η κατηγορία Β1 είναι για βρέφη από 8 μηνών έως 2,5 ετών · η κατηγορία Β2 για προνήπια από 2,5 ετών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση · και η κατηγορία θέσης Β3 για προνήπια με αναπηρία από 2,5 ετών έως 6,5 ετών.

²³Κατηγορία θέσης Γ1 για παιδιά από την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση έως 12 ετών και παιδιά με ελαφρά μορφής κινητικά ή αισθητηριακά προβλήματα.

²⁴Κατηγορία θέσης Δ1 για παιδιά με αναπηρία ή/και έφηβους ή/και άτομα με νοητική υστέρηση ή/και κινητική αναπηρία.

²⁵ «Αξία τοποθέτησης» ορίζεται το αντίτιμο που καταβάλλεται, για λογαριασμό των ωφελουμένων και κατόπιν σχετικής εξουσιοδότησής τους, στις δομές για παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας τέκνων. Το voucher διατηρείται σε ισχύ καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους υπό τις προϋποθέσεις εγγραφής σε δομή και πιστοποίησης του φυσικού και οικονομικού αντικείμενου της πράξης για το δηλωθέν διάστημα φοίτησης του μαθητή.

Τα ετήσια, ανώτατα όρια δαπάνης που ισχύουν για τη χρονιά 2016-2017, ανά κατηγορία θέσης, όπως ορίζονται από την πρόσκληση είναι:

A. Βρεφικοί-Βρεφονηπιακοί-Παιδικοί Σταθμοί:

- Κατηγ. Α.1.1. ή Α.1.2. ή Α.1.3. Βρέφη από 2 μηνών έως 2,5 ετών: 2.375€ χωρίς σίτιση και 2.945€ με σίτιση
- Κατηγ. Α2. Προ-νήπια από 2,5 ετών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση: 1805€ χωρίς σίτιση και 2.375€ με σίτιση.

Τα ανωτέρω ποσά αφορούν σε δομές που, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο αδειοδότησής τους, το ωράριο λειτουργίας τους είναι οκτώ (8) ώρες ημερησίως.

B. Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας:

- B1. Βρέφη από 8 μηνών έως 2,5 ετών: 2.375€ χωρίς σίτιση και 2.945€ με σίτιση
- B2. Προ-νήπια από 2,5 ετών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση: 1.805€ χωρίς σίτιση και 2.375€ με σίτιση
- B3. Προ-νήπια με αναπηρία από 2,5 ετών έως 6,5 ετών: 5.000€

Τα ανωτέρω ποσά αφορούν σε δομές που, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο αδειοδότησής τους, το ωράριο λειτουργίας τους είναι οκτώ (8) ώρες ημερησίως.

Γ. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.)

- Γ.1. Παιδιά από την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση έως 12 ετών και παιδιά με ελαφριάς μορφής κινητικά ή αισθητηριακά προβλήματα: 1.330€ για την κάθε βάρδια που λειτουργεί κατ' ελάχιστον τέσσερις (4) ώρες, με βάση την άδεια ίδρυσης και λειτουργίας τους.

Δ. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών Με Αναπηρίες (Κ.Δ.Α.Π.-ΜΕ.Α.)

- Δ.1. Παιδιά ή έφηβοι με αναπηρία ή άτομα με νοητική υστέρηση ή κινητική αναπηρία: 5.000€. Το ανωτέρω ποσό αφορά σε δομές που, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο αδειοδότησής τους, το ωράριο λειτουργίας τους είναι οκτώ (8) ώρες ημερησίως.

Τα ανωτέρω ποσά καλύπτουν το συνολικό κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών - πλην της μετακίνησης²⁶, όπως αυτές αναφέρονται στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο αδειοδότησης κάθε Φορέα, και ως εκ τούτου οι Δομές δεν δύνανται να προβούν σε είσπραξη τροφείων ή άλλης μορφής διδάκτρων ή οποιουδήποτε αντιτίμου από τους ωφελούμενους για την παροχή των υπηρεσιών που καλύπτει η «αξία τοποθέτησης» (voucher).

²⁶Η μετακίνηση των ΑμεΑ, που απασχολούνται στα ΚΔΑΠ ΑμεΑ, καθώς και των προνηπίων με αναπηρία της κατηγορίας Β3 συμπεριλαμβάνεται στην «αξία τοποθέτησης».

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τους Βρεφικούς, Βρεφονηπιακούς και τους Παιδικούς Σταθμούς, καθώς και τους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς Ολοκληρωμένης Φροντίδας,²⁷ θα πρέπει κατ' ελάχιστο να παρέχεται και να εξασφαλίζεται για τα βρέφη, τα νήπια και τα παιδιά:

- απασχόληση, διαπαιδαγώγηση, παιχνίδι, ψυχαγωγία, ανάπαυση, ψυχολογική βοήθεια ανάλογα με την ηλικία,
- μέριμνα για την ομαλή ψυχική, συναισθηματική και υγιεινή ανάπτυξη των παιδιών καθώς και συμβουλευτική ενημέρωση και στήριξη των οικογενειών,
- ασφαλή και υγιεινή διαμονή προσαρμοσμένη στις ανάγκες της κάθε ηλικίας, των φιλοξενούμενων παιδιών,
- φιλοξενία σε κτιριακές εγκαταστάσεις που πληρούν τις προδιαγραφές και τα οριζόμενα από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο,
- φροντίδα για υγιεινή και ατομική καθαριότητα των φιλοξενούμενων παιδιών, καθώς και τακτική ιατρική παρακολούθηση.

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ)²⁸, θα πρέπει κατ' ελάχιστο να παρέχουν στα παιδιά και να εξασφαλίζουν:

- την απασχόληση αυτών δημιουργικά, εκτός σχολικού ωραρίου,
- την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους με την ατομική ή οργανωμένη δραστηριότητα, ή μέσα από οργανωμένες ομάδες εργαστηρίων,
- την εξυπηρέτηση των γονέων,
- την υγιεινή και ασφαλή παραμονή σε κτιριακές εγκαταστάσεις οι οποίες πληρούν τις προδιαγραφές που ορίζει το εκάστοτε ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ-ΜΕΑ)²⁹, θα πρέπει κατ' ελάχιστον να παρέχουν και να εξασφαλίζουν στα παιδιά:

- τη δημιουργική απασχόληση μέσα από προγράμματα έκφρασης και ψυχαγωγίας,
- προγράμματα άσκησης λόγου,
- ανάπτυξη ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων,
- προγράμματα άθλησης και σωματικής αγωγής.

²⁷ Υ.Α Π2β/οικ.2808/1997 (ΦΕΚ Β' 645), - Υ.Α . Π1β/Γ.Π. οικ.116847/2002 (ΦΕΚ Β' 1519) και Κ.Υ.Α.. 16065/2002 (ΦΕΚ Β' 497).

²⁸ Υ.Α. Π1β/οικ.14951/2001 (ΦΕΚ Β' 1397)

²⁹ Υ.Α. Π2β/οικ.14957/2001 (ΦΕΚ Β' 1397)

Καλό θα είναι τα παιδιά να συμμετέχουν σε προγράμματα προεπαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και να δέχονται υποστηρικτικές υπηρεσίες, τόσο τα ίδια όσο και το οικογενειακό ή συγγενικό τους περιβάλλον.

Για την επιλογή των ωφελούμενων δημοσιεύεται από την Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε., πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, μέσω της οποίας καλούνται τα ενδιαφερόμενα άτομα, να υποβάλουν αίτηση συμμετοχής.

Στην πρόσκληση περιλαμβάνονται:

- όλες οι προϋποθέσεις συμμετοχής των ενδιαφερόμενων,
- τα κριτήρια επιλογής και η μοριοδότηση ανά κριτήριο, των δυνητικών ωφελούμενων.
- το έντυπο της αίτησης συμμετοχής, με οδηγίες συμπλήρωσης,
- η προθεσμία, ο τόπος και ο τρόπος υποβολής της αίτησης,
- η διαδικασία ανακοίνωσης αποτελεσμάτων,
- κάθε άλλη λεπτομέρεια που κρίνεται αναγκαία.

Η επιλογή των τελικών ωφελούμενων του προγράμματος, προκύπτει μέσω μοριοδότησης, που ορίζει η Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ)³⁰ και παρουσιάζεται αναλυτικά στην πρόσκληση της ΕΕΤΑΑ. Η διαδικασία επιλογής των ωφελούμενων διεξάγεται από Επιτροπές, οι οποίες συγκροτούνται με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της ΕΕΤΑΑ και πραγματοποιείται βάσει του συστήματος μοριοδότησης, μέχρις εξαντλήσεως του προϋπολογισμού της πράξης, όπως αυτό προσδιορίζεται στην πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας, η ΕΕΤΑΑ δημοσιεύει τους πίνακες με τα οριστικά αποτελέσματα στην ιστοσελίδα της.

Μετά την τελική επιλογή, χορηγείται σε κάθε ωφελούμενο, η «αξία τοποθέτησης» (voucher), ανάλογα με την ηλικία ή την ιδιαιτερότητα του παιδιού, η οποία είναι αυστηρά προσωπική και δεν εκχωρείται, δεν μεταβιβάζεται, ούτε πωλείται. Ο ωφελούμενος γονέας που λαμβάνει την «αξία τοποθέτησης», απευθύνεται σε όποια δομή επιθυμεί να εξυπηρετηθεί και προχωράει στη διαδικασία εγγραφής και «ενεργοποίησης του voucher».

---

³⁰ Βλέπε Απόφαση αριθμ. 16/οικ.578/ΕΥΣΕΚΤ/66166 (ΦΕΚ 1850 Β'24.6.2016).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

4. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, σε επίπεδο Χώρας, είναι η τρίτη μικρότερη περιφέρεια σε μόνιμο πληθυσμό, μετά το Βόρειο Αιγαίο και τα Ιόνια Νησιά. Αποτελεί την πύλη εισόδου της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Δυτικά Βαλκάνια συνορεύοντας στο βορειοδυτικό άκρο της χώρας με την Αλβανία και την Π.Γ.Δ.Μ., με πληθυσμό 291.731 κατοίκους (2,58% της χώρας, Eurostat 2012)³¹. Ο πληθυσμός της Περιφέρειας, συγκεντρώνεται σε ποσοστό πάνω από 50%, στην Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης. Η περιφέρεια διαιρείται σε τέσσερις (4) περιφερειακές ενότητες (ΠΕ) και δώδεκα (12) δήμους.³²

Η πρωτοφανής οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα, μετά το 2008, έχει επηρεάσει σημαντικά όλους τους δείκτες της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Ειδικότερα η ανεργία, επισήμως, κυμαίνεται στο 30% ενώ το τραγικό είναι ότι η ανεργία των νέων αγγίζει το 70% στην πραγματική οικονομία, καθιστώντας την Περιφέρεια αρνητικό πρωταθλητή (πηγή Π.Ε.Δ Δυτικής Μακεδονίας)³³.

Η μακροχρόνια ανεργία και, ιδιαίτερα η διατήρησή της, αποτελεί κρίσιμο πτωχογόνο παράγοντα, δημιουργεί συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού διαχωρισμού. Ένα ποσοστό της τάξης 46,4% των ανέργων της Περιφέρειας βρίσκεται σε ανεργία για πάνω από 2 έτη. Η συγκεκριμένη «ομάδα» που θεωρείται ιδιαίτερα αυξημένη, θα πρέπει να αντιμετωπισθεί με πολιτικές ενδυνάμωσης και σταδιακής προετοιμασίας για επανένταξη στην αγορά εργασίας.

---

³¹ Eurostat Ευρωπαϊκό Σύστημα Ολοκληρωμένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (European System of Integrated Social Protection Statistics — ESSPROS),

³² Δήμος Γρεβενών, , Δήμος Δεσκάτης, Δήμος Καστοριάς , Δήμος Νεστορίου, Δήμος Ορεστίδος, Δήμος Βοΐου, Δήμος Κοζάνης, Δήμος Σερβίων – Βελβεντού, Δήμος Εορδαίας, Δήμος Αμυνταίου, Δήμος Φλώρινας, Δήμος Πρεσπών.

³³ Συνοπτική παρουσίαση Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη Δυτικής Μακεδονίας 2015, Διαθέσιμο: <http://www.pepdym.gr/upload/5pep/sinopsi.pdf>,

4.1 Ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά

Παρακολουθώντας την πορεία της ελληνικής οικονομίας, τα τελευταία χρόνια παρατηρούμε:

- την περίοδο 2010 - 2014 απώλειες περίπου 40 δισ. ευρώ στο ΑΕΠ της χώρας, ενώ στο τέλος του 2014, το δημόσιο χρέος «εκτινάχθηκε» στα 318,7 δισ. Ευρώ ή 177,1% του ΑΕΠ - (ΕΛΣΤΑΤ),
- συνεχής ύφεση στην οικονομία από το 2010 έως σήμερα.
- η ύφεση του 2015 διαμορφώθηκε στο 0,3% του ΑΕΠ, - πρόσφατα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ).

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, η οικονομική κρίση φαίνεται να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο. Η ποσοστιαία αύξηση της ανεργίας είναι μεγαλύτερη από την μέση τιμή σε πανελλαδικό επίπεδο και αγγίζει το 31,5% (Ερευνα Εργατικού Δυναμικού), για το Γ' τρίμηνο 2016³⁴.

Καταγράφοντας την υφιστάμενη κατάσταση στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αποτυπώνουμε δεδομένα και πληροφορίες που αφορούν σε κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού. Τα δεδομένα και τα χαρακτηριστικά, προσεγγίζονται και ερμηνεύονται ως προς την αλληλεπίδρασή τους για τη διαμόρφωση του κοινωνικού προφίλ του πληθυσμού.

Πληθυσμιακή Συγκέντρωση - Γήρανση του Πληθυσμού:

Το 53% του πληθυσμού της Περιφέρειας είναι συγκεντρωμένο στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, ενώ έπονται οι Περιφερειακές Ενότητες Φλώρινας και Καστοριάς (με ποσοστά 18,1% και 17,7% αντίστοιχα) και τέλος η Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών (11,2%).

Το 27,3% του πληθυσμού της Περιφέρειας είναι άνω των 60 ετών, ενώ μόλις το 9,4% είναι κάτω των 9 ετών. Αυτό σημαίνει μια υψηλή δυναμική γήρανσης του πληθυσμού και έναν χαμηλό ρυθμό αντικατάστασης. Σε 5 από τους 12 Δήμους της ΠΔΜ, πάνω από το 23% του πληθυσμού τους είναι άνω των 70 ετών. Στις «παραγωγικές» ηλικίες (ηλικίες 20-60 έτη) κατανέμεται το 52,8% του πληθυσμού της Περιφέρειας.

³⁴ Ερευνα Εργατικού Δυναμικού <http://www.inemy.gr/Portals/0/elstat/ErgatikoDynamiko/2016/Ερευνα>.

Επίπεδο Εκπαίδευσης:

- το 12,5% του πληθυσμού είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στους ημιαστικούς και, ιδιαίτερα, στους αγροτικούς Δήμους της Περιφέρειας καταγράφονται σημαντικά χαμηλότερες επιδόσεις,
- Οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας ανέρχονται στο 29,0%, και οι απόφοιτοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο 37,9% του συνολικού πληθυσμού με την παραπάνω εικόνα να «εξισορροπείται» ανάμεσα στους ημιαστικούς – αγροτικούς και στους μεγαλύτερους αστικούς Δήμους της Περιφέρειας σε αυτές τις δύο κατηγορίες,
- Το 2,11% του πληθυσμού δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση.

Το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης συνδέεται με αυξημένο κίνδυνο φτώχειας. Ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού της ΠΔΜ της τάξης του 80,1% έχει ολοκληρώσει σπουδές μέχρι το απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης

Οικονομική κατάσταση - Απασχόληση - Ανεργία:

Σε χωρικό επίπεδο, οι υψηλότερες οικονομικές ανισότητες εμφανίζονται στους Δήμους Καστοριάς, Κοζάνης, Φλώρινας, Πτολεμαΐδας και Αμύνταιου. Σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας στα «παραγωγικά επαγγέλματα», το 81% των φορολογουμένων δήλωνε ετήσιο εισόδημα μέχρι 20.000 €, με μέσο όρο 12.891€ (υψηλότερο από τον αντίστοιχο εθνικό μ.ο.). Το υπόλοιπο 19% εντάσσονται στα λεγόμενα «μη παραγωγικά επαγγέλματα», δηλαδή δηλώνουν εισοδήματα από εκμετάλλευση κινητών και ακίνητων αξιών. Από αυτούς, το 88% δηλώνουν ετήσια εισοδήματα μέχρι 6.000 €. Το 38% των φορολογούμενων της Περιφέρειας δήλωνε μέσο ετήσιο εισόδημα κάτω από τα 6.000 € και, ειδικότερα, μέσο ετήσιο εισόδημα της τάξης των 2.621 €. ³⁵

Σύμφωνα με την Έκθεση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ)³⁶, το 2013 το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών μειώθηκε κατά 10,2% σε σχέση με το 2012.

³⁵ Η καταγραφή των - μέσων ετήσιων - εισοδημάτων στην ΠΔΜ έγινε με βάση επεξεργασία στοιχείων της Γ.Γ.Π.Σ. που αφορούσαν φορολογικές δηλώσεις των νοικοκυριών για τα έτη 2010-2012.

³⁶ ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης Νοικοκυριών 2013 – Κίνδυνος φτώχειας, Αναφορά 13-10-2014.

Η μείωση αυτή οφείλεται στην πτώση κατά 10,7% των αποδοχών των εργαζόμενων και στην υποχώρηση κατά 12,3% των κοινωνικών παροχών που εισπράττουν τα νοικοκυριά. Από τα παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι ένας μεγάλος αριθμός οικογενειών δυσκολεύονται στην καθημερινότητά τους,

Τα ποσοστά της ανεργίας κατά την τελευταία εικοσαετία ήταν πάντοτε υψηλότερα από τον μέσο όρο της χώρας και τις περισσότερες φορές την κατέτασσαν στην πρώτη θέση μεταξύ των άλλων περιφερειών. Βέβαια τα ποσοστά αυτά εκτινάχθηκαν στα ύψη με το που εκδηλώθηκε η οικονομική κρίση.

Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας της χώρας, παρατηρείται στη Δυτική Μακεδονία με 31,5% και ακολουθεί η Δυτική Ελλάδα με 30%. Σύμφωνα με την «Έρευνα Εργατικού Δυναμικού», το Γ' τρίμηνο 2016, η ανεργία στο σύνολο της επικράτειας ανήλθε στο 24,0% (από 23,1% Β' τρίμηνο). Στη περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας Γ' τρίμηνο 2016 31,5% (από 29,8% στο Β' τρίμηνο)³⁷.

Η κατάσταση είναι πιο απογοητευτική αν δούμε τα επιμέρους ποσοστά ανεργίας ειδικών ομάδων πληθυσμού όπως οι νέοι, οι γυναίκες, οι μακροχρόνια άνεργοι κλπ.

- Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ανέρχεται στο 29,5%, σημαντικά υψηλότερο από των ανδρών (21,2%).
- Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στους νέους ηλικίας 15-24 ετών (50,9%)³⁸,
- στις νέες γυναίκες ηλικίας 15-24 φθάνει στο 55,1%

Λαμβάνοντας υπόψη και το επίπεδο εκπαίδευσης η κατανομή της ανεργίας έχει ως εξής: το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται σε όσους έχουν τελειώσει μερικές τάξεις δημοτικού (46,2%), ενώ σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στους πτυχιούχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (18,4%) και σε όσους έχουν διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (11,3%).

³⁷Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Διαθέσιμο:<http://www.inemy.gr/Portals/0/elstat/ErgatikoDynamiko/2016/Ερευνα>.

³⁸Εφημερίδα «Ο χρόνος» - Κοζάνη Διαθέσιμο: <http://xronos-kozanis.gr/eonia-protathlitria-stin-anergia-i-ditiki-makedonia/> .

Η ανεργία στη Δυτική Μακεδονία αποτελεί μείζον πρόβλημα και ως κοινωνικοοικονομικό μέγεθος δεν θα πρέπει να εξεταστεί μεμονωμένα, αλλά ως αποτέλεσμα της συνολικής παραγωγικής – οικονομικής δομής της περιοχής.

Η Δυτική Μακεδονία έχει την ιδιαιτερότητα να κυριαρχείται εδώ και δεκαετίες από δύο βασικούς κλάδους απασχόλησης. Εξόρυξη και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τη μια και γουνοποιία από την άλλη. Δημιουργήθηκαν έτσι συνθήκες μονοδιάστατης ανάπτυξης κατά μήκος των αξόνων Κοζάνη-Πτολεμαΐδα-Αμύνταιο-Φλώρινα και Καστοριά-Σιάτιστα αντίστοιχα.

Η εισοδηματική ευημερία που προσέφεραν στην περιοχή οι δραστηριότητες αυτές (σταθερότητα εργασίας, υψηλές αμοιβές) ουσιαστικά ευνοούχισε σε μεγάλο βαθμό οποιαδήποτε άλλη εναλλακτική παραγωγική προσπάθεια στο μεγαλύτερο μέρος της Περιφέρειας. Φυσικό επακόλουθο της επιλογής αυτής ήταν κατά το τέλος της ανόδου του οικονομικού κύκλου να εκδηλωθεί η κρίση και η κάθοδος, με κύριο αποτέλεσμα τη ραγδαία αύξηση της ανεργίας και η περιοχή να επείγεται πλέον για λήψη πρωτοβουλιών και μέτρων για να την αντιμετωπίσει την κατάσταση.

Η λαίλαπα της οικονομικής κρίσης ήρθε απλά και επιδείνωσε δραματικά την κατάσταση. (Α.Σιδηρόπουλος 2016)³⁹

Κατά το Α' Τρίμηνο του 2016 (πηγή ΕΛΣΤΑΤ), η απασχόληση μειώθηκε κατά 1% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των μερικώς απασχολούμενων ανέρχεται στο 9,8% του συνόλου των απασχολούμενων. Από το υποσύνολο αυτό των εργαζομένων, το 69,1% έκανε αυτή την επιλογή διότι δεν μπόρεσε να βρει πλήρη απασχόληση.⁴⁰

Η μακροχρόνια ανεργία και ιδιαίτερα η διατήρησή της αποτελεί κρίσιμο πτωχογόνο παράγοντα και δημιουργεί συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού διαχωρισμού.

Το 62,7% του συνόλου των ανέργων στην ΠΔΜ βρίσκονται σε καθεστώς μακροχρόνιας ανεργίας.

---

³⁹ Ανεργία στη Δυτική Μακεδονία –Αν.Σιδηρόπουλος Διαθέσιμο : <http://e-ptolemeos.gr/anergia-sti-ditiki-makedonia-grafi-o-anastasios-sidropoulos/#>

⁴⁰ Αιώνια πρωταθλήτρια στην ανεργία η Δυτική Μακεδονία <http://xronos-kozanis.gr/eonia-protathlitria-stin-anergia-i-ditiki-makedonia/>

Οι συνέπειες από την αύξηση της ανεργίας, είναι ορατές στην καθημερινότητα των κατοίκων και τις διακρίνουμε τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό και δημογραφικό επίπεδο.

Σε οικονομικούς όρους η ανεργία σημαίνει απώλεια παραγωγικών δυνάμεων που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στην παραγωγική διαδικασία, απώλεια εισοδήματος για τους ίδιους τους άνεργους και τις οικογένειές τους και επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού λόγω επιδομάτων που καλείται η πολιτεία να χορηγήσει στους άνεργους. Σε κοινωνικό επίπεδο η ανεργία δημιουργεί σοβαρά ζητήματα κοινωνικής συνοχής σε τοπικό επίπεδο και είναι εξαιρετικά επώδυνη για τον ίδιο τον άνεργο και την οικογένειά του αφού, εκτός από την έλλειψη πόρων διαβίωσης, μειώνει την κοινωνική του θέση και δημιουργεί προβλήματα αυτοσεβασμού και οικογενειακών τριβών.

Τέλος, σημαντικές είναι οι επιπτώσεις και στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των περιοχών, επειδή η ανεργία πλήττοντας περισσότερο τους νέους που προσπαθούν να μπουν για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας, τους αποθαρρύνει στο να δημιουργήσουν τη δική τους οικογένεια, λόγω έλλειψης εισοδήματος και αδυναμίας εξασφάλισης ανεκτών όρων διαβίωσης. (Α.Σιδηρόπουλος 2016).

Όλοι οι παραπάνω αρνητικοί παράγοντες αλληλεπιδρούν σε διάφορα επίπεδα:

- στην «παγίδευση» σε συνθήκες φτώχειας, αλλά και σε φαινόμενα περιθωριοποίησης,
- στη δημιουργία αρνητικών συνθηκών στη διαβίωση των παιδιών των οικογενειών με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, αυξάνοντας και διατηρώντας την παιδική φτώχεια.
- στην αδυναμία επανένταξης, ιδιαίτερα στην αγορά εργασίας,
- στην αδυναμία της ίδιας της αγοράς εργασίας να απορροφήσει εργατικό δυναμικό χαμηλής ειδίκευσης,
- το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με αυξημένο κίνδυνο φτώχειας⁴¹.

---

⁴¹ Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΠεΣΚΕ) Δυτικής Μακεδονίας 2015-2020.

Από τα παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι οι γυναίκες αποτελούν την πιο ευάλωτη ομάδα, καταγράφοντας το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας, ενώ ιδιαίτερα υψηλό είναι και το ποσοστό συμμετοχή τους στην ομάδα με χαμηλά προσόντα.

Επιπλέον οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης και στην κοινωνική πολιτική που ασκεί η πολιτεία. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής εντάσσεται και η δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής».

Η οικονομική δυσχέρεια των νοικοκυριών, η ανυπαρξία απασχόλησης, η αύξηση της ανεργίας ειδικότερα στις γυναίκες, η συνεχής φτωχοποίηση, σχετίζεται άμεσα με την αύξηση της ζήτησης, από γονείς, για ένταξη σε προγράμματα παροχής υπηρεσιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας. Αυτό καταδεικνύεται από τα στατιστικά στοιχεία της ΕΕΤΑΑ⁴², όπου οι αιτήσεις ενδιαφερομένων τη χρονιά 2015-2016 παρουσίασε αύξηση 25% σε σχέση με το 2014 και αντίστοιχα αύξηση 3,3% το 2016-2017, σε σχέση με το 2015.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

5. Συγκριτική παρουσίαση της Δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Παρουσιάζουμε το περιεχόμενο της δράσης και τις κατευθυντήριες γραμμές. Εξετάζουμε το πλαίσιο ένταξης, τους στόχους, το αντικείμενο και τις επιλέξιμες ενέργειες, τα ωφελούμενα άτομα, τις δομές παροχής φροντίδας και φιλοξενίας, τους προϋπολογισμούς και τα ετήσια ανώτατα όρια δαπάνης, συγκρίνοντας την τρέχουσα περίοδο με τα παρελθόντα έτη. Καταγράφουμε τα βασικά δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία της περιφέρειας και γίνεται αναφορά στην επίδραση της οικονομικής κρίσης στην τοπική κοινωνία και τα νοικοκυριά.

---

⁴² Στατιστικά στοιχεία Αιτήσεων Ενδιαφερομένων για την περίοδο 2015 -2016 και 2016-2017, Διαθέσιμο www.eetaa.gr

5.1 Συγκριτική παρουσίαση ποσοτικών χαρακτηριστικών

Έχοντας αποτυπωμένη την κοινωνικοοικονομική κατάσταση στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, καταγράφουμε τα δεδομένα στατιστικά στοιχεία που αφορούν στη δράση και αναφέρονται στα τρία τελευταία χρόνια.

Οι «στόχοι» και το «αντικείμενο» της δράσης, έτσι όπως αποτυπώνονται στις προκηρύξεις και στα αντίστοιχα ΦΕΚ, παραμένουν ίδιοι διαχρονικά. Διαφοροποιούνται όμως τα επιμέρους στοιχεία της δράσης κάθε χρονιάς.

5.1.1 Προϋπολογισμός της δράσης

Ξεκινώντας τη σύγκριση με την αποτύπωση των οικονομικών στοιχείων της κάθε περιόδου έχουμε τους προϋπολογισμούς των χρηματοδοτήσεων:

Πίνακας 5.1

Προϋπολογισμοί δράσης

	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ 2014-2015	4.480.000	160.000.000
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ 2015-2016	5.134.701 + αναλογία από τη χρηματοδότηση από Εθνικούς πόρους	184.000.000
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ 2016-2017	5.595.711	174.500.000 + 18.500.000 (193.000.000)

ΠΗΓΗ ΕΕΤΑΑ ΑΕ

Η συνολική χρηματοδότηση της δράσης καταγράφει αύξουσα πορεία τα τελευταία χρόνια. Η κεντρική διοίκηση έχοντας επίγνωση της κοινωνικής κατάστασης αλλά και της οικονομικής δυσχέρειας των νοικοκυριών της τοπικής κοινωνίας, ενδιαφέρεται για την υλοποίηση της δράσης και την αναγνωρίζει ως πρόγραμμα, που έχει άμεση κοινωνική αποδοχή, θετική ανταπόκριση τόσο από τους πολίτες όσο και από τους ενδιαφερόμενους φορείς και έχει γίνει αποδεκτή από την κοινωνία σε μέγιστο βαθμό.

Η συνολική δαπάνη για την υλοποίηση του προγράμματος 2016 - 2017 θα ξεπεράσει τα αρχικά 174.500.000 €. Σύμφωνα με ανακοίνωση του υπουργείου, ο συνολικός προϋπολογισμός της δράσης αυξήθηκε κατά 9,40% και το ποσό διαμορφώνεται συνολικά στα 193.000.000 €⁴³.

Ειδικότερα για την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας παρουσιάζεται μια σημαντική αύξηση της συνολικής χρηματοδότησης κατά το 2015-2016 και σχεδόν ίδια χρηματοδότηση το 2016-2017. Η συμμετοχή της Περιφέρειας μέσω του Π.Ε.Π Δυτικής Μακεδονίας για τη χρονιά 2015-2016 ανέρχεται σε 3.738.145 € και 435.355€ για το Π.Ε.Π ΑμΕΑ ενώ για το 2016-2017 τα ποσά αντίστοιχα είναι 2.492.097 € και 290.236 € για το Π.Ε.Π ΑμΕΑ.

Οι οικογένειες, στη σημερινή συγκυρία λόγω των συνεπειών της κρίσης, αδυνατούν ή δυσκολεύονται να καλύψουν, με δικά τους έξοδα, τα κόστη των τροφείων - διδασκτρων της προσχολικής αγωγής – παιδικών σταθμών, καθόσον η απασχολησιμότητα των γονέων είναι περιορισμένη, οι μισθοί χαμηλοί και η ανεργία μεγάλη.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες η λειτουργία της δράσης προβάλλει επιτακτική και λυτρωτική τόσο για την οικογένεια όσο και την τοπική κοινωνία γενικότερα. Η δράση διασφαλίζει την παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων, παιδιών και ατόμων με αναπηρία, έτσι ώστε οι ωφελούμενοι να διευκολυνθούν στην πρόσβασή τους στην εργασία ή οι ευπαθείς ομάδες (παιδιά και άτομα με αναπηρία) να έχουν ισότιμη πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες.

---

⁴³ ΥΠΕΣ - 26.08.2016 Διαθέσιμο: <http://www.localit.gr/archives/115452>

5.1.2 Ενδιαφερόμενοι - ωφελούμενοι

Η τάση του πληθυσμού της περιφέρειας και το ενδιαφέρον για το πρόγραμμα, διαφοροποιείται από νομό σε νομό και από χρονιά σε χρονιά.

Τα άτομα που αιτούνται συμμετοχή και είναι δυνητικά ωφελούμενοι, για την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, κάθε χρόνο αυξάνονται.

Πίνακας 5.2

Αιτήσεις ενδιαφερομένων

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	2014	2015	Μεταβολή 2015/2014 (%)	2016	Μεταβολή 2016/2015 (%)
αριθμός αιτήσεων ενδιαφερομένων	2.565	3.208	25,1%	3.313	3,3%
Αριθμός αιτήσεων παιδιών	3.115	4.122	32,3%	4.256	3,3%

Πηγή: ΕΕΤΑΑ ΑΕ⁴⁴

Πίνακας 5.3

Αιτήσεις ενδιαφερομένων ανά νομό της περιφέρειας Δ. Μακεδονίας

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	2014	2015	(%)	2016	(%)
Γρεβενών	390	472	21,0%	535	13,3%
Καστοριάς	502	625	24,5%	740	17,0%
Κοζάνης	1.467	1.579	7,6%	1.700	7,7%
Φλωρίνης	206	532	158,3%	338	-36,5%
Σύνολο	2.565	3.208	25,1%	3.313	3,3%

Πηγή: ΕΕΤΑΑ ΑΕ

⁴⁴ https://www.ectaa.gr/enarmonisi/paidikoi_stathmoi_2016/stats/StatVfeloymenoi_2016.pdf

Καταγράφοντας τα ποσοστά των ενδιαφερομένων ανά νομό, παρατηρούμε για την τριετία 2014 – 2016 σημαντική αύξηση στους νομούς Γρεβενών (21% και 13%) και Καστοριάς (24,5% και 17%) , μικρή αύξηση στο νομό Κοζάνης (7,6% και 7,7%), ενώ έχουμε έντονη διαφορά στο νομό Φλώρινας. Αύξηση 158% το 2015 και αντίστοιχα μείωση 36,5% το 2016.

Αντίστοιχα αυξητική τάση παρουσιάζει και ο αριθμός των τελικώς ωφελούμενων γονέων το 2015 (αύξηση 12,5%), καθώς και το σύνολο των εξυπηρετούμενων παιδιών που τοποθετήθηκαν σε δομές το 2015 (αύξηση 20,6%) – πίνακας 3.

Αντίθετα διαπιστώνουμε μικρή μείωση στον αριθμό των ωφελούμενων για τη χρονιά 2016 για τους γονείς (- 6,8%) και για τα παιδιά (- 5,6%).

Πίνακας 5.4

Τελικώς ωφελούμενοι

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	2014	2015	Μεταβολή 2015/2014 (%)	2016	Μεταβολή 2016/2015 (%)
Τελικοί Ωφελούμενοι	2.071	2.359	12,5%	2.198	-6,8%
Ωφελούμενα τέκνα	2.483	3.025	21,8%	2.855	-5,6%

Πηγή: ΕΕΤΑΑ ΑΕ

Πίνακας 5.5

Τελικώς ωφελούμενοι ανά νομό της περιφέρειας Δ. Μακεδονίας

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	2014	2015	(%)	2016	(%)
Γρεβενών	324	342	5,6%	319	-8,1%
Καστοριάς	381	491	28,9%	499	-0,2%
Κοζάνης	1.195	1.123	-6,0%	1.175	2,6%
Φλώρινης	171	373	118,1%	205	-45,0%
ΣΥΝΟΛΟ	2.071	2.329	12,5%	2.198	-6,8%

Πηγή: ΕΕΤΑΑ ΑΕ

Αναζητώντας, ανά νομό, τα στατιστικά της δράσης, καταγράφεται σημαντική διαφορά στο νομό Φλώρινας, με τους ωφελούμενους γονείς για τη χρονιά 2016 μειωμένους κατά -45,0% και τα ωφελούμενα τέκνα μειωμένα σε ποσοστό -50,2%. Στο νομό Γρεβενών, αντίστοιχα, η μείωση στον αριθμό των ωφελούμενων γονέων είναι της τάξης του -8,1% και στα ωφελούμενα παιδιά -2,8%.

Στους συγκεκριμένους ακριτικούς νομούς, η μείωση εισοδήματος και η αύξηση της ανεργίας του πληθυσμού, έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο, σε σύγκριση με τους άλλους δύο νομούς της Δυτικής Μακεδονίας, (Κοζάνης και Καστοριάς). Οι οικογένειες της παραγωγικής ηλικίας ωθούνται στη μετανάστευση προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Συγκρίνοντας των αριθμό των αιτήσεων των ενδιαφερομένων με τον αριθμό των ωφελούμενων, για τη σχολική χρονιά 2016 – 2017, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας προκύπτουν:

- από τις 3.313 αιτήσεις ωφελούμενων που κατατέθηκαν εντάχθηκαν 2.198 άτομα, με ποσοστό ένταξης 67%, ενώ ο εθνικός μέσος όρος βρίσκεται στο 62,64%.
Αντίστοιχα το 2015 το ποσοστό ήταν 73% και το 2014 ήταν 76%.
- από τις 4.256 αιτήσεις τέκνων, τοποθετήθηκαν τελικά 2.855 παιδιά σε κάποια δομή του προγράμματος, με το ποσοστό επιτυχίας να είναι 67% έναντι 63,82% του εθνικού μέσου όρου.
Αντίστοιχα το 2015 το ποσοστό για τα παιδιά ήταν 72% και το 2014 ήταν 77%.

Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, είναι μια μικρή, ακριτική περιφέρεια, απομακρυσμένη από την πρωτεύουσα, με έντονη την απειλή του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας, και τους κατοίκους της, να πλήττονται άμεσα από την ανεργία (καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας), και να αντιμετωπίζουν αυξημένα προβλήματα διαβίωσης στην καθημερινότητά τους.

Παρόλο που στο ποσοστό ωφελούμενων γονέων έχουμε μικρή μείωση τη χρονιά 2016-2017, εντούτοις παρατηρείται σημαντική αύξηση στο ποσοστό επιτυχίας του προγράμματος στην αναλογία συμμετέχοντες/ωφελούμενοι σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο.

5.1.3 Ετησία όρια δαπάνης

Τα ανώτατα όρια δαπάνης ανά κατηγορία θέσης, της περιόδου 2016-2017, είναι μικρότερα από αυτά των δύο προηγούμενων περιόδων 2014-2015 και 2015-2016.

Η υλοποίηση του προγράμματος τη φετινή χρονιά 2016-2017, έχοντας αυξημένο προϋπολογισμό σε σχέση με προηγούμενες περιόδους και θέτοντας χαμηλότερα ανώτατα όρια δαπάνης ανά κατηγορία θέσης, επιδιώκει να εξυπηρετήσει μεγαλύτερο αριθμό παιδιών.

Σύμφωνα με τους αρμόδιους υπουργούς που υπέγραψαν την ΚΥΑ, ο ανασχεδιασμός της δράσης έγινε έτσι, ώστε:

- όλα τα νοικοκυριά με εισόδημα μικρότερο από το κατώφλι της φτώχειας θα λάβουν την σχετική ενίσχυση (αξία τοποθέτησης/voucher),
- όλα τα νοικοκυριά με άτομα με αναπηρία θα λάβουν την σχετική ενίσχυση.

Ο Πανελλήνιος Σύλλογος Ιδιωτικών Παιδικών Σταθμών «ΠΑ.Σ.Ι.Π.Σ.» και η Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Ιδιωτικών Παιδικών Σταθμών «Π.Ο.Σ.Ι.Π.Σ.», αντέδρασαν και εξέφρασαν τη διαφωνία τους για τα ανώτατα όρια δαπάνης ανά κατηγορία θέσης. Για το λόγο αυτό έστειλαν υπόμνημα διαμαρτυρίας προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον πρωθυπουργό, τους Ευρωβουλευτές, τους βουλευτές, άλλους φορείς και την ΚΕΔΕ, ζητώντας αναπροσαρμογή της πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

«Με τα σημερινά οικονομικά δεδομένα το ετήσιο κόστος λειτουργίας, ενός παιδικού σταθμού, ώστε να παρασχεθούν οι απολύτως απαραίτητες και ταυτόχρονα ποιοτικές υπηρεσίες φύλαξης, φροντίδας, διαπαιδαγώγησης, χωρίς πρόσθετα εκπαιδευτικά και ψυχαγωγικά κατ' επιλογή των γονέων, για 8ωρο ημερησίως επί 11 μήνες σχολικού έτους, ανέρχεται σήμερα για την πλευρά των ιδιωτικών δομών για βρέφη και νήπια μεσοσταθμικά στο ποσό των 4.500 € κατ' ελάχιστο όριο», τονίζει η Ομοσπονδία. Συμπερασματικά, όπως αναφέρεται στο υπόμνημα, διευρύνθηκαν τα εισοδηματικά κριτήρια των ωφελούμενων, αυξήθηκαν οι απαιτούμενες παροχές υπηρεσιών των δομών και δυσανάλογα μειώθηκαν τα καλυπτόμενα δίδακτρα πολύ κάτω του κόστους, με την υποχρέωση των δομών, για την παροχή όλων των απολύτως απαραίτητων υπηρεσιών και την καταχρηστική δέσμευσή τους, ενώ προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες, να μην δικαιούνται να εισπράξουν ούτε ένα Ευρώ παραπάνω⁴⁵.

---

⁴⁵ Διάκριση υπέρ των Δημοτικών Παιδικών Σταθμών σε βάρος των ιδιωτικών, [magnesia news](http://magnesianews.gr/volos/%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%85%CF%80%CE%AD%CF%81%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD.html),

Διαθέσιμο: <http://magnesianews.gr/volos/%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%85%CF%80%CE%AD%CF%81%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD.html>

5.2 Συγκριτική παρουσίαση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της Δράσης

5.2.1 Διαφορές που αφορούν τους ενδιαφερόμενους γονείς

Το πρόγραμμα, την περίοδο 2016-2017 δίνει ιδιαίτερο βάρος στα κοινωνικά κριτήρια επιλογής των ωφελούμενων και στην απλοποίηση των διαδικασιών υλοποίησης της, στην ενίσχυση του κοινωνικού χαρακτήρα των υπηρεσιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας, καθώς την τρέχουσα χρονιά voucher λαμβάνουν όλα τα παιδιά οικογενειών που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας και όλα τα άτομα με αναπηρία.

Με τις καινοτομίες του νέου συστήματος υλοποίησης της δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» 2016-2017, που παρουσιάστηκαν, σε κοινή συνέντευξη τύπου, επιχειρείται:

- όλα τα νοικοκυριά με εισόδημα μικρότερο από το κατώφλι της φτώχειας να λάβουν την σχετική ενίσχυση (αξία τοποθέτησης/voucher),
- όλα τα νοικοκυριά με άτομα με αναπηρία να λάβουν την σχετική ενίσχυση
- να αυξηθούν οι δυνατότητες επιλογής των γονέων ως προς τους παιδικούς σταθμούς και τα ΚΔΑΠ

«Αυτό δεν υπήρχε μέχρι σήμερα. Είναι μια καινοτομία πολύ σημαντική που αναγνωρίζει το μεγάλο πρόβλημα της κρίσης και είμαστε έτοιμοι ν' αντιμετωπίσουμε σαν κυβέρνηση τα πρόσθετα κόστη που θα προκύψουν από αυτή μας τη χειρονομία. Αλλά είναι και μια χειρονομία προς αυτές τις οικογένειες που επλήγησαν από την κρίση και όχι μόνο σε οικογένειες που οι γονείς εργάζονται όπως είναι όλο το πρόγραμμα της εναρμόνισης όπως ξέρετε, αλλά και σε αυτούς που είναι άνεργοι πλέον, να μπορέσουν να ωφεληθούν» (Θ. Φωτίου, 2016).

Ο ανασχεδιασμός της δράσης εντάσσεται στη συνολική λογική καινοτομιών που εισάγεται στο ΕΣΠΑ 2014-20 για εξορθολογισμό και ελάφρυνση του συστήματος, διεύρυνση των δικαιούχων, απλοποίηση των διαδικασιών και αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας.

Με το νέο σύστημα:

- επιτυγχάνεται κοινωνικά δικαιότερη μοριοδότηση για την εγγραφή των παιδιών στους παιδικούς σταθμούς, στα ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ-ΜΕΑ, καθώς διασφαλίζεται ότι το σύνολο των οικογενειών που βρίσκονται κάτω από το κατώφλι της φτώχειας θα λάβουν την σχετική ενίσχυση (αξία τοποθέτησης-voucher).
- περιορίζονται δραστικά οι γραφειοκρατικές διαδικασίες, καθόσον δεν απαιτείται πλέον έλεγχος των συμβάσεων από το Ελεγκτικό Συνέδριο.
- μειώνεται το κόστος συμμετοχής των φορέων στο πρόγραμμα λόγω της κατάργησης των εγγυητικών επιστολών.
- καταργείται ο περιορισμός σύμφωνα με τον οποίο οι δομές μπορούν να δεχτούν voucher μόνο για το 70% της δυναμικότητάς τους.
- απλοποιούνται οι διαδικασίες υλοποίησης/πληρωμής και διασφαλίζεται η μηνιαία καταβολή των δόσεων.
- το voucher δεν συνδέεται με συγκεκριμένη θέση σε κάποια δομή, αλλά ακολουθεί τον δικαιούχο, δηλαδή, ο γονέας έχει το δικαίωμα να αλλάξει παιδικό σταθμό-ΚΔΑΠ-ΚΔΑΠ-ΜΕΑ χωρίς να χάνει το voucher⁴⁶.

«Υπήρχαν αρκετοί προβληματισμοί, αν θα έπρεπε να πάμε σε νέο σύστημα. Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, αναγνώριζαν ότι ήταν χρήσιμο να πάμε στο νέο σύστημα γιατί πραγματικά παρέχει διαφάνεια, δικαιοσύνη, δικαιότερη κατανομή και κυρίως απαλλάσσει από μία σειρά γραφειοκρατικών διαδικασιών που ουσιαστικά συμπίεζαν το πρόγραμμα. Σήμερα το πρόγραμμα εξελίσσεται θετικά, από πλευράς διαδικασιών.» (Π.Κουρουμπλής, 2016).

Η διαφορά στην υλοποίηση της δράσης 2016-2017, σε σύγκριση με το προϋπάρχον σύστημα των δύο προηγούμενων περιόδων, είναι ότι:

- οι γονείς μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα τη δομή (παιδικός σταθμός, ΚΔΑΠ, ΚΔΑΠ-ΜΕΑ) στην οποία επιθυμούν να εγγράψουν το παιδί τους,
- η αξία τοποθέτησης (voucher) δεν συνδέεται με συγκεκριμένη θέση σε κάποια δομή αλλά ακολουθεί τον δικαιούχο-γονέα. Δηλαδή, ο γονέας έχει το δικαίωμα να αλλάξει δομή χωρίς να χάνει το voucher.

---

⁴⁶ Δελτίο Τύπου – 4 Ιουλίου 2016

Στις προηγούμενες περιόδους, ο γονέας, δήλωνε στην αίτηση του κατά σειρά προτίμησης, από μία (1) έως και πέντε (5) εναλλακτικές επιλογές παιδικών Σταθμών και έως δύο (2) εναλλακτικές επιλογές ΚΔΑΠ/ΚΔΑΠ-ΜΕΑ σε επίπεδο πόλης. Το πρόγραμμα, εφόσον ο γονέας ήταν ωφελούμενος, τοποθετούσε το παιδί στην πρώτη διαθέσιμη επιλογή του, με βάση τη μοριοδότησή του. Αυτή η τοποθέτηση ακολουθούσε τον γονέα καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος, χωρίς τη δυνατότητα αλλαγής. Δηλαδή στις προηγούμενες περιόδους, το πρόγραμμα τοποθετούσε το παιδί σε μια από τις δομές της επιλογής του, και η δομή, υποχρεωτικά δεχόταν την τοποθέτηση, χωρίς να έχει τη δυνατότητα άρνησης παροχής υπηρεσιών.

Στη φετινή περίοδο ο ωφελούμενος γονέας θα λαμβάνει την «αξία τοποθέτησης» (voucher) και θα πρέπει να βρει μόνος τους σε ποια δομή επιθυμεί να εξυπηρετηθεί. Θα βρίσκει τη δομή, θα δηλώνει το ενδιαφέρον του και θα περιμένει από τη δομή έγκριση. Στις ιδιωτικές δομές, θα αποφασίζει ο ιδιοκτήτης ποιο παιδί θα δέχεται και ποιο όχι. Εδώ διαφαίνεται ο τεράστιος κίνδυνος οι ιδιώτες να επιλέγουν όποιον θέλουν, θέτοντας όρους και προϋποθέσεις, με δικά τους κριτήρια (κυρίως το κέρδος) γεγονός που δεν διασφαλίζει την αξιοκρατία και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Αυτή η διαφορά στη «φιλοσοφία» του προγράμματος, δημιούργησε αντιδράσεις εκ μέρους των γονέων, καθώς αισθάνθηκαν ότι βρίσκονται σε ένα καθεστώς ομηρίας, κυρίως, από τους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς. Υπήρξαν πολλές αναφορές, ότι επιτήδριοι εκβιάζουν γονείς απαιτώντας επιπλέον χρήματα από αυτά που επιδοτεί το ΕΣΠΑ, για να γράψουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς. Καταγγελίες, φέρνουν στο φως περιπτώσεις με το εκβιαστικό δίλημμα ή πληρώνετε κάτι παραπάνω ή μένει το παιδί σας σπίτι. Παρά τις αποκαλύψεις της ΕΡΤ ένα μήνα πριν, για ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς που ζητούν από τους γονείς επιπλέον χρήματα από αυτά που επιδοτεί το ΕΣΠΑ, κάποιος φαίνεται ότι δεν βάζουν μυαλό και εξακολουθούν να εφαρμόζουν την ίδια τακτική. (Α.Βλαχοπαναγιώτη, 2016)⁴⁷.

---

⁴⁷Α.Βλαχοπαναγιώτη, 2016, Καταγγελίες για εκβιασμούς για μια θέση σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς, Διαθέσιμο : <http://www.ert.gr/ekviasmi-gia-mia-mia-thesi-se-idiotikous-pedikous-stathmous/>.

Ήδη από τις αρχές Σεπτεμβρίου 2016, ο Συνήγορος του πολίτη⁴⁸, δέχτηκε αναφορές για ιδιωτικό παιδικό σταθμό ο οποίος ζητούσε από τους γονείς παράλληλα με την αίτηση εγγραφής, να υπογράψουν ιδιωτικό συμφωνητικό, με τον όρο να καταβάλουν μηνιαίως συγκεκριμένο ποσό (έξτρα) για τη μεσημεριανή σίτιση των παιδιών. Σε διαφορετική περίπτωση θα πρέπει να παραλάβουν το παιδί πριν τις 13.00 ή να αναλάβουν εγγράφως την ευθύνη για κίνδυνο της υγείας του παιδιού εάν δεν πληρώσουν. Παρόμοιες καταγγελίες έχουν γίνει και για άλλες περιοχές της επικράτειας (Συνήγορος του πολίτη)⁴⁹.

Έντονη κριτική ασκήθηκε και από τον Πανελλήνιο Σύλλογο Εργαζομένων Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΠΑΣΕΚΔΑΠ), καθώς το νέο σύστημα δεν προέκυψε ούτε από δημιουργικό διάλογο, ούτε διαμορφώθηκε στις συναντήσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς. Το νέο σύστημα ετοιμάστηκε και απλά παρουσιάστηκε στους φορείς. Εκεί διαπιστώθηκαν και αναδείχθηκαν, τα αρνητικά σημεία του νέου συστήματος και κατατέθηκαν προτάσεις διόρθωσης και βελτίωσης αυτών. Στην τελική μορφή, η πρόσκληση δεν περιέχει καμία από τις βελτιωτικές προτάσεις μας ενώ διατηρήθηκαν διατάξεις οι οποίες θα αποδειχτούν καταστροφικές κατά την εφαρμογή του νέου συστήματος (ΠΑΣΕΚΔΑΠ 2016)⁵⁰.

Η νέα φιλοσοφία και διαφορετική αντίληψη, που διέπει την υλοποίηση του προγράμματος 2016-2017, αποσκοπεί:

- στην ουσιαστική στήριξη των ασθενέστερων οικονομικά οικογενειών και κυρίως στις μητέρες οι οποίες κινδυνεύουν με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας,
- στην προτεραιότητα σε γονείς που είναι άνεργοι ή επισφαλώς απασχολούμενοι ή έχουν εισοδήματα κάτω από το όριο φτώχειας,
- στην ισότιμη πρόσβαση των ευπαθών ομάδων (παιδιά και άτομα με αναπηρία) σε ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες,
- στην κοινωνικά δικαιότερη μοριοδότηση για την εγγραφή των παιδιών στους παιδικούς σταθμούς, στα ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ-ΜΕΑ,
- στη διασφάλιση, ότι το σύνολο των οικογενειών που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας θα λάβουν την σχετική ενίσχυση (αξία τοποθέτησης/voucher).

⁴⁸ Ανεξάρτητη διοικητική αρχή με σκοπό τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και της Διοίκησης.

⁴⁹ Συνήγορος του πολίτη - Επιστολή 24/9/16. Επιστολή προς τη Διαχειριστική Αρχή, την ΕΕΤΑΑ και τα συναρμόδια υπουργεία

⁵⁰ ΠΑΣΕΚΔΑΠ 2016, «Ταφόπλακα» για παιδικούς, γονείς το νέο πρόγραμμα «Εναρμόνιση Οικογενειακής & Επαγγελματικής Ζωής», Διαθέσιμο: <http://www.neatv.gr/el/351366/tafoplaka-ia-paidikois-ioneis-to-neo-proiramma-enarmonisi-oikoieneiakis-and-amp-epaiiematikis-zois.php#0>.

Η διαφορά της παραπάνω «φιλοσοφίας» σε σύγκριση με τις προηγούμενες χρονιές, έγκειται στο γεγονός ότι όλα τα νοικοκυριά, που έκαναν αίτηση και έχουν εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας θα είναι ωφελούμενοι του προγράμματος. Αυτό εξασφαλίζεται με τη συνδρομή των οικείων Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.), στη χρηματοδότηση του προγράμματος.

Όπως είχαν επισημάνει και οι συναρμόδιοι υπουργοί, με το νέο σύστημα επιτυγχάνεται κοινωνικά δικαιότερη μοριοδότηση για την εγγραφή των παιδιών στους παιδικούς σταθμούς, στα ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ-ΜΕΑ, καθώς την φετινή χρονιά λαμβάνουν “voucher” όλα τα παιδιά οικογενειών που διαβιούν κάτω από το όριο φτώχειας (52.797 παιδιά) και όλα τα παιδιά με αναπηρία (2.903 παιδιά). (ΥΠΕΣ - 26.08.2016).

Η πρόθεση όμως του υπουργείου να ικανοποιήσει όλους τους ενδιαφερόμενους, καθαρά βάσει κοινωνικών και οικονομικών κριτηρίων, χωρίς να ληφθεί υπόψη ο διαθέσιμος αριθμός θέσεων σε Δομές της περιοχής τους, δημιουργεί προβλήματα.

Παρατηρήθηκε το φαινόμενο, σε πολλούς Δήμους, να εγκριθούν περισσότεροι ωφελούμενοι, που πληρούν τα κριτήρια, από όσες είναι οι προσφερόμενες θέσεις. Οπότε έχουμε γονείς που είναι κάτοχοι της «αξίας τοποθέτησης/voucher», χωρίς να μπορούν να την αξιοποιήσουν, καθώς δεν βρίσκουν αντίστοιχη θέση.

Πιστεύουμε ότι έπρεπε να λαμβάνεται υπόψη και ο αριθμός των προσφερόμενων ανά κατηγορία θέσεων, σε κάθε Δήμο – Νομό, ώστε να μην έχουμε αντίστοιχα φαινόμενα.

5.2.2 Διαφορές που αφορούν τους φορείς που συμμετέχουν

Τα νέα στοιχεία της δράσης 2016-2017, σε σύγκριση με το προϋπάρχον σύστημα, όσο αφορά τις δομές, είναι ότι:

- καταργείται ο περιορισμός σύμφωνα με τον οποίο οι δομές μπορούν να δεχτούν voucher μόνο για το 70% της δυναμικότητάς τους.
- διασφαλίζεται η μηνιαία καταβολή των δόσεων.
- απλοποιούνται οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και μειώνεται το κόστος συμμετοχής στο πρόγραμμα.

Τα προηγούμενα χρόνια οι πληρωμές των φορέων – δομών, κατά τα οριζόμενα στην πρόσκληση, καταβάλλονται σε τέσσερις δόσεις, (30% - 30% - 30% - 10%), σύμφωνα με την υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου. Στην φετινή πρόσκληση διασφαλίζεται η μηνιαία καταβολή των δόσεων, ώστε οι συμμετέχοντες φορείς να μπορούν πιο εύκολα να καλύπτουν τα λειτουργικά τους έξοδα και τις υποχρεώσεις τους. Επισημαίνεται ότι στην τρέχουσα περίοδο, μειώνεται και το κόστος συμμετοχής των φορέων στο πρόγραμμα, αφού καταργήθηκε η υποχρέωση κατάθεσης εγγυητικής επιστολής, για τη συμμετοχή τους. Η συγκεκριμένη απόφαση έγινε δεκτή με ανακούφιση από τους φορείς, λόγω της οικονομικής στενότητας.

Στην τρέχουσα περίοδο 2016-2017, οι φορείς που συμμετέχουν μπορούν να καλύπτουν το 100% της δυναμικότητάς τους (πλέον το 10%), από ωφελούμενους του προγράμματος (voucher), σε σχέση με τις προηγούμενες περιόδους που υπήρχε ο περιορισμός με τον οποίο, οι δομές μπορούσαν να δεχτούν παιδιά του προγράμματος μόνο για το 70% της δυναμικότητάς τους.

Ακόμα μια σημαντική διαφορά στον τρόπο υλοποίησης 2016-2017, είναι ότι φέτος, ένας φορέας μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να ξεκινήσει συνεργασία με τον φορέα υλοποίησης (ΕΕΤΑΑ) και να προσκομίσει συμβάσεις μητέρων και voucher για ενεργοποίηση. Τις προηγούμενες περιόδους ο φορέας έπρεπε σε συγκεκριμένες ημερομηνίες που όριζε η πρόσκληση, να υποβάλει την αίτηση συμμετοχής με όλα τα δικαιολογητικά, ώστε να είναι επιλέξιμος φορέας για να μπορεί να συμμετέχει στη δράση. Μετά την παρέλευση της προκαθορισμένης περιόδου υποβολής αιτήσεων, κανένας φορέας δεν γινόταν δεκτός στο πρόγραμμα⁵¹.

---

⁵¹ ΕΕΤΑΑ πρόσκληση αρ Πρωτ.2100/16.7.2015 και πρόσκληση 1551/2.7.2014

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6. Η ευρωπαϊκή φιλοσοφία και πρακτική σε σύγκριση με την Ελλάδα

Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, αποτελεί πρωταρχικό στόχο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», στην οποία τίθεται ποσοτικός στόχος μείωσης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια άτομα μέχρι το 2020.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (μεταξύ άλλων), επιδιώκει, να καταρτίσει και να εφαρμόσει προγράμματα για την προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας για τα πιο ευάλωτα άτομα παρέχοντας ιδίως καινοτόμες ευκαιρίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης σε ομάδες πληθυσμού που αντιμετωπίζουν στερήσεις, να καταπολεμήσει τις διακρίσεις (π.χ. άτομα με αναπηρίες) και να αναπτύξει ένα νέο πρόγραμμα ενσωμάτωσης των μειονεκτούντων ομάδων που θα τους παρέχει τη δυνατότητα να αξιοποιούν πλήρως το δυναμικό τους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αντιλαμβανόμενη την προστιθέμενη αξία που προσδίδει η αύξηση της γυναικείας απασχόλησης στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, στην κοινωνική συνοχή, στην καταπολέμηση της φτώχειας και στην αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας, προτρέπουν τα κράτη μέλη και προωθούν δράσεις και καλές πρακτικές προκειμένου να συμβάλουν στην εναρμόνιση μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Τα κράτη μέλη καθώς προσπαθούν για την ανάκαμψη, υιοθετούν στρατηγικές ενεργητικής ένταξης που συνδυάζουν τη στήριξη του εισοδήματος, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στις κοινωνικές υπηρεσίες, ούτως ώστε να προληφθεί ο μακρόχρονος αποκλεισμός, και να γίνουν πιο αποδοτικές οι κοινωνικές δαπάνες. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να διευκολυνθεί η συμμετοχή όλων, ιδιαίτερα των γυναικών και των νέων, στην αγορά εργασίας και να ληφθούν μέτρα για την εύκολη

πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης. Επίσης, τεράστια σημασία έχει η εξασφάλιση βιώσιμης χρηματοδότησης των κοινωνικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας⁵².

Υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ του ποσοστού της γυναικείας απασχόλησης και της πρόσβασης σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής. Σε χώρες με ποσοστά γυναικείας απασχόλησης πάνω από 65% (Δανία, Σουηδία, Φιλανδία, Αυστρία, Γερμανία, Ολλανδία), καταγράφονται οι μικρότερες δυσκολίες πρόσβασης σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής. Αντίθετα στην Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, με τις μεγαλύτερες δυσκολίες πρόσβασης, καταγράφονται τα χαμηλότερα ποσοστά, κάτω από 50%.

Το ποσοστό γονέων - χρηστών υπηρεσιών προσχολικής αγωγής (ζευγάρια, μονογονεϊκές οικογένειες), διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών - μελών της Ε.Ε. Για να μετρηθεί η ευκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής, οι χρήστες αξιολογούν τέσσερις παράγοντες: α) την φυσική πρόσβαση (απόσταση, ωράριο λειτουργίας), β) την διαθεσιμότητα (ύπαρξη θέσεων, λίστες αναμονής), γ) το κόστος (τροφεία – δίδακτρα) και δ) την ποιότητα υπηρεσιών (Τ.Σαπουνάκης, 2016)⁵³.

Αναφορικά με την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα μας, ισχύουν τα παρακάτω:

- Το 78% των ωφελούμενων αναφέρει ότι το κόστος υπηρεσιών αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα, ο οποίος επηρεάζει τις δυνατότητες πρόσβασής τους. Πρόκειται για το υψηλότερο ποσοστό στην Ε.Ε,
- Ο δεύτερος πιο σημαντικός παράγοντας για την αξιολόγηση της πρόσβασης (73%) είναι η διαθεσιμότητα θέσεων,
- Το θέμα της ποιότητας των υπηρεσιών προσχολικής αγωγής θεωρείται ως σημαντικό πρόβλημα από το 63% των ωφελούμενων. Το ποσοστό αυτό είναι το μεγαλύτερο στην Ευρώπη,
- Η φυσική πρόσβαση θεωρείται αποτρεπτικός παράγοντας για το 57% των ωφελούμενων υπηρεσιών προσχολικής αγωγής.

---

⁵² Η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (ΕΚΠ), ένα πολιτικό φόρουμ για τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁵³ Σαπουνάκης Τάσος, 2016, Η προσχολική αγωγή και φροντίδα στην Ευρώπη. Διαθέσιμο στην από : http://www.citybranding.gr/2016/02/blog-post_3.html.

Φαίνεται ότι η χώρα, έχει μείνει πίσω στην υιοθέτηση καλών πρακτικών για την συμφιλίωση των επαγγελματικών με των οικογενειακών υποχρεώσεων. Αυτή η υστέρηση αντανακλάται και στο ποσοστό της ανεργίας των γυναικών, τα οποία μετά και από την έλευση της κρίσης και της μεγάλης ύφεσης εντείνεται διαρκώς. Η χώρα έχει ανάγκη περισσότερο από ποτέ να στηρίξει ευέλικτες μορφές εργασίας και να διαμορφώσει το κατάλληλο πλαίσιο για την αντιμετώπιση των διακρίσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών (Τ.Σαπουνάκης, 2016).

Καλές πρακτικές που έχουν θεσπιστεί, από άλλα ευρωπαϊκά κράτη:

- Η επιδοτούμενη φροντίδα παιδιών προσχολικής ηλικίας, όπως είναι η καταβολή επιδόματος σε γονείς που φροντίζουν οι ίδιοι τα παιδιά τους,
- Στη Μεγάλη Βρετανία, χώρα που φημίζεται για την ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις, οι γονείς που έχουν παιδιά κάτω των 6 ετών έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν να εργάζονται με όποια μορφή ευέλικτης εργασίας επιθυμούν,
- Στην Αυστρία, από την άλλη, έχει θεσμοθετηθεί καθολικό επίδομα τέκνου για τρία χρόνια, ανεξαρτήτως επαγγελματικής κατάστασης,
- Στην Ιταλία, έχει δημιουργηθεί ειδικό Ταμείο που χρηματοδοτεί δράσεις εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις,
- Αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, δίνουν βάρος στην κατάρτιση και επιμόρφωση των ατόμων που ασχολούνται με την παροχή φροντίδας, ώστε να ενισχυθεί η ποιότητα των υπηρεσιών π.χ. Φινλανδία. Στο Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα, ο στόχος της προσχολικής αγωγής είναι διπλός: α) η κάλυψη των αναγκών φύλαξης και φροντίδας και β) η παροχή προσχολικής εκπαίδευσης. Μάλιστα, οι δυο αυτοί στόχοι επιδιώκονται ταυτόχρονα, μέσα στην ίδια δομή και από την ίδια εκπαιδευτική διαδικασία.

Στην Ελλάδα ως "προσχολική αγωγή" λογίζεται κατά κύριο λόγο το νηπιαγωγείο, η φοίτηση στο οποίο είναι υποχρεωτική. Η προσχολική αγωγή ως ενιαία βαθμίδα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οποία ξεκινά από τα 2 ή τα 3 χρόνια και φτάνει μέχρι τα παιδιά ηλικίας 5 ετών, δεν υφίσταται στην Ελλάδα.

Οι θεσμοί της προσχολικής αγωγής, δηλαδή οι βρεφονηπιακοί-παιδικοί σταθμοί και τα νηπιαγωγεία, παρ' όλο που καλύπτουν παρόμοιες ανάγκες των παιδιών, των γονιών τους και του κράτους, στη χώρα μας λειτουργούν ως παράλληλοι κόσμοι. Δεν έρχονται σε επαφή ο ένας με τον άλλον, δεν ελέγχονται από κάποιον κοινό φορέα. Οι παιδικοί σταθμοί, ακόμη και σήμερα, βρίσκονται εκτός του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, υπό την εποπτεία των δήμων και του υπουργείου Εσωτερικών (Η.Νικολαΐδης 2017)⁵⁴.

Η λειτουργία της προσχολικής αγωγής στη χώρα μας έχει σοβαρά προβλήματα και μεγάλες ελλείψεις. Οι οικογένειες λόγω της οικονομικής δυσχέρειας και της ανεργίας, δεν μπορούν να καλύψουν το οικονομικό κόστος των τροφείων ενός παιδικού σταθμού. Σε πολλές αστικές ή ημιαστικές περιοχές παρατηρείται έλλειψη δομών παιδικών σταθμών και η ποιότητα του παιδαγωγικού έργου είναι χαμηλή. Ουσιαστικά αποτελούμε μια προβληματική και ελλειμματική χώρα στην Ε.Ε. στον τομέα αυτό.

Η τοπική κοινωνία και η αυτοδιοίκηση δεν διεκδίκησε μερίδιο χρηματοδότησης, ούτε από την πολιτεία ούτε από κοινοτικά προγράμματα (Γ' Κ.Π.Σ. - ΕΣΠΑ), για κατασκευή και άλλων δομών παιδικών σταθμών ή την αναβάθμιση της λειτουργίας των ήδη υπαρχόντων. Δεν αντιλήφθηκαν ότι με την προσχολική αγωγή επιτελούν ένα πολύ σημαντικό έργο, διαμορφώνουν τα πρώτα βήματα των αυριανών πολιτών, έρχονται σε επαφή όχι μόνο με τα παιδιά αλλά και με τις οικογένειες τους και έχουν επιπλέον τη δυνατότητα να προσφέρουν, ειδικά αυτή την περίοδο της οξυμένης κοινωνικοοικονομικής κρίσης, μία πολύπλευρη υποστήριξη - κοινωνική, οικονομική, ψυχολογική, συμβουλευτική. (Τ.Σαπουνάκης, 2016).

---

⁵⁴ Νικολαΐδης Ηλίας, 2017, Γιατί Η Ελλάδα Πρέπει Να Επενδύσει Στην Προσχολική Αγωγή, Διαθέσιμο: http://www.dianeosis.org/2017/02/prosxoliki_agogi/.

6.1. Η στρατηγική της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την Κοινωνική Ένταξη

Υπογραμμίστηκε ότι η Δυτική Μακεδονία κατέχει τα «πρωτεία» της ανεργίας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο όχι μόνο ως αποτέλεσμα της κρίσης αλλά και πολύ πριν από αυτήν, αποτελώντας ουσιαστικά ένα δομικό στοιχείο του περιφερειακού προβλήματος. Στο πλαίσιο αυτό, καταδείχτηκε με στοιχεία, ότι το κυρίαρχο είδος της ανεργίας στην περιφέρειά μας είναι η *κυκλική ανεργία ή ανεργία ανεπαρκούς ζήτησης* λόγω της διαχρονικά συνεχιζόμενης ύφεσης της περιφερειακής οικονομίας κατά την οποία η προσφορά εργασίας υπερτερεί συνεχώς της αντίστοιχης ζήτησης.

Στο περιφερειακό επίπεδο, το γεγονός ότι το αναπτυξιακό πρότυπο στηρίχθηκε σε ένα μοντέλο παραγωγικής μονοκαλλιέργειας στους τομείς της ενέργειας (ΔΕΗ) και της γούνας, που δέχεται τα τελευταία χρόνια ισχυρότατες πιέσεις, ανέδειξε σε μεγάλο βαθμό την έλλειψη ετοιμότητας και την ανεπάρκεια του σχεδιασμού και των ασκούμενων πολιτικών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τον λανθασμένο στατιστικά τρόπο αποτύπωσης του περιφερειακού ΑΕΠ, που εμφανίζει με έναν πλασματικό τρόπο την περιφέρειά μας ως «ευημερούσα», επιδεινώνει ακόμη περισσότερο το πρόβλημα, καθώς εκ του γεγονότος αυτού επηρεάζονται αρνητικά τις κατανομές των διαρθρωτικών ταμείων του ΕΣΠΑ που δικαιούται η περιοχή τόσο για τις παρεμβάσεις σε υποδομές όσο για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης⁵⁵.

Η Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΠεΣΚΕ) και την Καταπολέμηση της Φτώχειας της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στην προσπάθεια αποτελεσματικής αντιμετώπισης και βελτίωσης των ποιότητας ζωής των κατοίκων που αντιμετωπίζουν προβλήματα ανεργίας, διαβίωσης και κοινωνικής ένταξης.

---

⁵⁵ Περιφερειακή Ένωση Δήμων (ΠΕΔ) Δυτικής Μακεδονίας
Πρακτικά – Κείμενο συμπερασμάτων Σύσκεψης για το φλέγον ζήτημα της ανεργίας στη Δυτική Μακεδονία – 9/1/2017
Διαθέσιμο : <http://www.peddm.gov.gr/index.php/praktika-kimeno-simperasmaton-siskepsis-gia-to-flegon-zitima-tis-nergias-sti-diitiki-makedonia/>

Εθνικό Στόχο αποτελεί η μείωση του αριθμού των ατόμων που απειλούνται από τη φτώχεια (at-risk of poverty) ή τον κοινωνικό αποκλεισμό (exclusion rate) κατά 450.000 έως το 2020. Αυτό μεταφράζεται σε μείωση του ποσοστού από το 28% το 2008, στο 24% το 2020.

Στο πλαίσιο αυτό, η Στρατηγική, η οποία θα εφαρμοστεί στην Δυτική Μακεδονία, την περίοδο 2015-2020, έχει ολοκληρωμένο χαρακτήρα και μεταξύ άλλων αποσκοπεί:

- να αντιμετωπίσει τις συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού διαχωρισμού στις Ευπαθείς Ομάδες με έμφαση στα Πολύτεκνα και Μονογονεϊκά Νοικοκυριά και, γενικά, στα νοικοκυριά με ανήλικα παιδιά που διαβιών σε συνθήκες φτώχειας ή/και υπόκεινται σε κίνδυνο φτώχειας,
- να ενεργοποιήσει τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού που κινδυνεύουν από αποκλεισμό και να τις προωθήσει στην απασχόληση (αφορά όσους είναι ικανοί και διαθέσιμοι προς εργασία) και την κοινωνική ένταξη.

Για την επίτευξη του οράματος της ΠεΣΚΕ διαμορφώνεται ένα συνεκτικό πλέγμα Στρατηγικών Στόχων (Σ.Σ.), που εξειδικεύονται σε Άξονες Προτεραιότητας (Α.Π.) στο πλαίσιο των οποίων θα υλοποιηθούν δράσεις:

- Για την Πρόληψη και Καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού – Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των Ευπαθών Ομάδων, ιδίως των Παιδιών,
- Για την Προώθηση της Ενεργητικής Ένταξης των Ευπαθών Ομάδων και διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασής τους στην Αγοράς Εργασίας και στην Επιχειρηματικότητα.

Η ΠεΣΚΕ Δυτικής Μακεδονίας⁵⁶ έχει πολυταμειακή προσέγγιση:

- Κρατικός Προϋπολογισμός και Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των ΟΤΑ,
- Τομεακά και Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2014-2020,
- Πόροι από γενικά και ειδικά Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- Ιδιωτικοί πόροι

---

⁵⁶ Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΠεΣΚΕ) Δ. Μακεδονίας 2015-2020.

Το ΕΣΠΑ και το Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας 2014-2020 αποτελεί το βασικό χρηματοδοτικό μέσο για την υλοποίηση των δράσεων προώθησης της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση επιβάλλεται να αναδιατάξει τις δυνάμεις της, να βρει τον δρόμο της δίπλα στους πολίτες και στα πολύ μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, σχεδιάζοντας και υλοποιώντας πολιτικές που θα συμβάλλουν στην καλύτερη εξυπηρέτηση και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών, θα δημιουργήσουν προϋποθέσεις οικονομικής, κοινωνικής και χωροταξικής ανάπτυξης και θα στηρίξουν την απασχόληση δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας σε τοπικό επίπεδο (Κουρής, 2013)⁵⁷.

Θα πρέπει να δημιουργηθούν οι μηχανισμοί εκείνοι που θα μεταφέρουν κονδύλια στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Οι δήμοι έχουν αποδείξει ότι κάτω από ορισμένες συνθήκες και ιδιαίτερα με τη λειτουργία ενός ισχυρού υποστηρικτικού μηχανισμού, μπορούν να αποτελέσουν μία σοβαρή διέξοδο και κυρίως ένα ανάχωμα στην ύφεση και στην καλπάζουσα ανεργία (Καπλάνης, 2001)⁵⁸.

Απέναντι σε αυτές τις πολύ αρνητικές τάσεις και εξελίξεις, κανείς πλέον δεν μπορεί να παραμένει απαθής. Χωρίς να υπάρχει αμφιβολία ότι η επίλυση του προβλήματος της ανεργίας και της γενικότερης φτωχοποίησης της κοινωνίας, σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται από τον κεντρικό κρατικό σχεδιασμό, θα πρέπει σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, να αναληφθούν ευθύνες και να δρομολογηθούν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και δράσεις.

Ο ενεργειακός χαρακτήρας της Περιφέρειας μπορεί να διατηρηθεί, κάτω όμως από νέες βάσεις που δημιουργούνται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο με την αξιοποίηση τη πολύχρονης τεχνογνωσίας που αποκτήθηκε μέχρι σήμερα. Σε καμία περίπτωση όμως δεν πρέπει να αποτελέσει πανάκεια και αυτοσκοπό. Ο εμπλουτισμός του παραγωγικού συστήματος με νέες δραστηριότητες στον πρωτογενή τομέα, στη μεταποίηση γεωργικών προϊόντων και την αγροδιατροφή, στη βιομηχανία-βιοτεχνία,

⁵⁷ Γ. Κουρής, 2013, Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε συνθήκες κρίσης, Διαθέσιμο: <http://flashnews.gr/post/124637/o-rolis-tis-topikis-afodiikisis-se-sin8ikes-krisis>

⁵⁸ Γ. Καπλάνης, Τα Οικονομικά Της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη Σύγχρονη Συγκύρια, Διαθέσιμο και ηλεκτρονικά : www.agiavarvara.gr/files/omilia.doc

στις υπηρεσίες και τον τουρισμό είναι επιβεβλημένος αν θέλουμε να έχει μέλλον η περιοχή. (Α.Σιδηρόπουλος 2016)⁵⁹

Η αντιμετώπιση της σημερινής οικονομικής κατάστασης μπορεί να γίνει μόνο μέσω της εφαρμογής καθαρά αναπτυξιακών – επενδυτικών πολιτικών που οδηγούν σε βιώσιμες θέσεις εργασίας και όχι μέσω πολιτικών επιδότησης των ανέργων.

Η πολιτεία θα πρέπει να διευκολύνει την αναπτυξιακή διαδικασία μέσω της εφαρμογής ολοκληρωμένου προγράμματος ανάκαμψης της περιοχής, που να περιλαμβάνει την ενισχυμένη χρηματοδότηση (πολύ πέραν των προβλεπομένων από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας 2014-2020) δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων σε τομείς έξυπνης εξειδίκευσης της Δυτικής Μακεδονίας με μετρήσιμα αποτελέσματα. (Α.Σιδηρόπουλος 2016)

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας με όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σημερινής κατάστασης, οραματίζεται μέσω δράσεων, σχεδιάζει μέσω προγραμμάτων και προσπαθεί για την αποτελεσματική αντιμετώπιση και βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της, που αντιμετωπίζουν προβλήματα διαβίωσης και κοινωνικής ένταξης.

Μία τέτοια δράση είναι και «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής».

---

⁵⁹ Ανεργία στη Δυτική Μακεδονία –Αν.Σιδηρόπουλος - Διαθέσιμο : <http://e-ptolemeos.gr/anergia-sti-ditiki-makedonia-grafi-o-anastasios-sidiropoulos/#>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα

Η Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης της Π.Δ.Μ. «αναγνωρίζει» την στενή σχέση μεταξύ της συμμετοχής των γονέων στην αγορά εργασίας και των συνθηκών διαβίωσης των παιδιών και, σύμφωνα με τις αρχές που περιέχονται στη σύσταση της Επιτροπής σχετικά με την ενεργητική ένταξη⁶⁰ και, με τους στόχους της Βαρκελώνης⁶¹, να λαμβάνονται όλα τα δυνατά μέτρα για την υποστήριξη της συμμετοχής των γονέων στην αγορά εργασίας, ιδίως για όσους απέχουν από την αγορά εργασίας ή ανήκουν σε νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερο κίνδυνο. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να παρακολουθούνται διακριτά οι παρεμβάσεις της Περιφερειακής Στρατηγικής που αφορούν τα παιδιά, ικανοποιώντας την αρχή της διάχυσης της διάστασης του παιδιού (child mainstreaming)⁶².

Η δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» ως πρόγραμμα, με άμεση κοινωνική παροχή, έχει θετική ανταπόκριση τόσο από τους πολίτες όσο και από τους ενδιαφερόμενους φορείς και έχει γίνει αποδεκτό από την κοινωνία σε μέγιστο βαθμό.

Στην κοινή συνέντευξη τύπου που δόθηκε στις 4/7/2016, από την ηγεσία των συναρμόδιων υπουργείων, για την παρουσίαση της φετινής δράσης 2016-2017 τονίστηκε: «Υπήρξε ένας καλός συντονισμός με αποτέλεσμα να πάρουμε την απόφαση και να ασχοληθούμε με ένα ζήτημα που χρόνιζε στα Υπουργεία και το κράτος και που αφορούσε στην παιδική προστασία, δηλαδή τη δυνατότητα 80.000 παιδιών να αποκτήσουν την απαραίτητη αγωγή, την προνηπιακή, σε μια ευαίσθητη στιγμή της ζωής τους.

⁶⁰ Σύσταση 2008/867/ΕΚ της Επιτροπής, της 3ης Οκτωβρίου 2008, σχετικά με την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα απ' ό την αγορά εργασίας (2008/867/ΕΚ).

⁶¹ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, 15-16 Μαρτίου 2002, έγγραφο SN 100/1/02 REV 1.

⁶² Committee on the Rights of the Child (2012). Concluding observations: Greece. CRC/C/GRC/CO/2-3, 2012.

Πρέπει να σας πω, ότι υπάρχουν έρευνες Πανεπιστημίων στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και στην Αμερική, που καταγράφουν στα συμπεράσματά τους με πολύ εύληπτο τρόπο, το πόσο μεγάλη σημασία έχει στη διάπλαση του χαρακτήρα των παιδιών αυτών, η δυνατότητα να ενταχθούν σε ένα τέτοιο πρόγραμμα. Ένα πρόγραμμα που επιδρά θετικά στη ζωή τους και στην διάπλαση του χαρακτήρα τους. Επιπλέον, αυτές οι έρευνες έχουν καταδείξει ότι είναι υπερπολλαπλάσιο το κέρδος όταν ένα παιδί έχει πάει σε παιδικό σταθμό και αυτό αποδεικνύεται μακροπρόθεσμα στην περαιτέρω πορεία της ζωής του, όπως και είναι μεγαλύτερη η επαγγελματική του η επιτυχία καθώς και η περιορισμένη κατά το δυνατόν, παραβατικότητά του.

Άρα, είναι επιστημονικά στηριγμένο και τεκμηριωμένο να προσπαθεί μια συντεταγμένη πολιτεία να εξαντλεί τις δυνατότητές της, ώστε να μπορεί να προσφέρει φροντίδα σε αυτή την ηλικία. Αν θέλετε και ο πολιτισμός μιας χώρας, μιας κοινωνίας συνδέεται με αυτούς τους δείκτες: δηλαδή το πώς μια κοινωνία οργανωμένη και συντεταγμένη, υπερασπίζεται τα δικαιώματα των ανθρώπων εκείνων που λόγω της ηλικίας τους -στη συγκεκριμένη περίπτωση παιδιά της προνηπιακής ηλικίας-, αλλά και της ιδιαιτερότητάς τους (ΑμεΑ) δεν μπορούν οι ίδιοι να διεκδικήσουν» (Π.Κουρουμπλής, 2016)⁶³.

Η προσχολική εκπαίδευση αναδεικνύεται ως ένα κορυφαίο θέμα εκπαιδευτικής, κοινωνικής, αλλά και αναπτυξιακής πολιτικής. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη αναβάθμισης του ελληνικού συστήματος προσχολικής αγωγής, και της οργανικής του ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.

Χρειάζεται όμως να γίνουν μερικά απαραίτητα βήματα, όπως:

- Οι δομές προσχολικής αγωγής (βρεφικοί-παιδικοί σταθμοί και νηπιαγωγεία) να ενταχθούν σε έναν οργανωτικό φορέα, ο οποίος θα έχει την εποπτεία και την ευθύνη της λειτουργίας τους
- Οι παιδικοί σταθμοί να αποκτήσουν επίσημο εκπαιδευτικό χαρακτήρα, και να συνταχθεί ενιαίο πρόγραμμα «διδασκτέας ύλης» (curriculum) με συγκεκριμένες εκπαιδευτικές κατευθύνσεις για όλες τις ηλικίες της προσχολικής εκπαίδευσης.

---

⁶³ Π.Κουρουμπλής, Συνέντευξη Τύπου 2016, Οι καινοτομίες του νέου συστήματος υλοποίησης της δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» 2016-17, Διαθέσιμο: <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/30014>

- Να αναπτυχθούν οι απαραίτητες υποδομές φιλοξενίας όσο περισσότερων παιδιών είναι εφικτό, και να σχεδιαστεί η προνοιακή πολιτική που θα εξασφαλίσει ότι όλα τα παιδιά της χώρας -και κυρίως αυτά που προέρχονται από τις πιο φτωχές οικογένειες- θα έχουν πρόσβαση σε ποιοτική προσχολική αγωγή. (Η.Νικολαΐδης 2017)

Οι δομές των βρεφονηπιακών σταθμών πρέπει να αυξηθούν, να αναβαθμίσουν τη λειτουργία τους, να μετατραπούν σε κυψέλες πολλαπλών δραστηριοτήτων για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και σε κέντρα δημιουργικής απασχόλησης στις γειτονιές. Άλλωστε υπάρχουν πετυχημένα παραδείγματα αρκετών δήμων που ακολούθησαν τον δρόμο αυτό. Η αναπληρωτής υπουργός Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Θ.Φωτίου, ανέφερε πρόσφατα (12-1-2017) ότι θα υπάρξουν περισσότεροι βρεφικοί σταθμοί και υπογράμμισε ότι με το νέο σύστημα του voucher, δόθηκε για πρώτη φορά το δικαίωμα σε 45.000 χιλιάδες παιδιά να πάνε σε βρεφονηπιακούς σταθμούς.

Όπως έκανε γνωστό, υπάρχει συνεργασία των υπουργείων Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εσωτερικών και Ανάπτυξης, για την αύξηση των βρεφικών σταθμών. Τόνισε επίσης ότι εξετάζονται νέες πολιτικές στήριξης των οικογενειών, ιδιαίτερα των τρίτεκνων και πολύτεκνων για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος, με συνδυασμό του ολοήμερου σχολείου και των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ), τα οποία θα λειτουργούν μέσα στο σχολείο. Ο σχεδιασμός είναι τα παιδιά να μένουν στο ολοήμερο σχολείο ως τις 4 μμ και στη συνέχεια να απασχολούνται στα ΚΔΑΠ, τα οποία πλέον θα λειτουργούν μέσα στα σχολεία. «Το παιδί θα μείνει στο ολοήμερο σχολείο μέχρι τις 4 μμ και στις 4 μμ θα μπορεί να πάει στα ΚΔΑΠ, στα οποία πέρσι δώσαμε 29 εκατ. και τα οποία φέτος θα τα ανασχεδιάσουμε. Είμαστε σε συνεννόηση με την ΚΕΔΕ, ώστε να μεταφερθούν μέσα στα σχολεία τα ΚΔΑΠ» (Θ.Φωτίου, 2017)⁶⁴.

Στην αρχή της διπλωματικής εργασίας θέσαμε την υπόθεση εργασίας: *“Υπάρχει άμεση συσχέτιση ανάμεσα στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης και την ζήτηση, από πολίτες, για ένταξη σε προγράμματα παροχής υπηρεσιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας, όπως η Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής».*

---

⁶⁴ Θ.Φωτίου, 2017, Δημιουργική απασχόληση στα σχολεία «μέχρι τις 8 το βράδυ, Διαθέσιμο: <http://news.in.gr/greece/article/?aid=1500124681>

Όσο η κρίση και η οικονομική δυσχέρεια των νοικοκυριών συνεχίζεται, τόσο οι τοπική κοινωνία θα έχει ανάγκη από ανάλογες δράσεις”.

Η συγκριτική παρουσίαση των στοιχείων που παραθέσαμε, επαληθεύει το γεγονός ότι η οικονομική κρίση, η συνέχιση της ύφεσης, η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, η διατήρηση της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα, ο κίνδυνος της φτωχοποίησης, επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τη ζήτηση για υπηρεσίες προσχολικής αγωγής και φροντίδας. Οι αιτήσεις πολιτών, που αναζητούν την ενίσχυση του κοινωνικού κράτους και την ένταξη στις δομές του προγράμματος, αυξάνεται. Η κεντρική Διοίκηση που προσφέρει τις συγκεκριμένες υπηρεσίες οφείλει να προσαρμοστεί στα νέα κοινωνικά δεδομένα, να αυξάνει τις κοινωνικές δαπάνες ώστε να εντάξει όσο το δυνατόν περισσότερους ωφελούμενους.

Σε πανελλαδικό επίπεδο, το 2014 οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων για ένταξη σε κάποια από τις δομές του προγράμματος ήταν 79.967, ενώ το 2016 ανήλθαν στις 105.995 (αύξηση 30%), στην τελευταία τριετία.

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, από 2.565 αιτήσεις το 2014, κατατέθηκαν 3.313 την περίοδο 2016 – 2017, (αύξηση 33%).⁶⁵

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, τον Φεβρουάριο του 2016, από τους εγγεγραμμένους ανέργους της περιφέρειας, 30.600 αναζητούν εργασία, ποσοστό αυξημένο κατά 6% σε σχέση με το 2015. Από αυτούς το 50% είναι μακροχρόνια άνεργοι (> 12 μήνες)⁶⁶.

Οι προοπτικές ανάκαμψης της οικονομίας κάτω από τις σημερινές συνθήκες ύφεσης, ανεργίας και αντιμετώπισης του δυσοίωνου φαινομένου της υπογεννητικότητας είναι αρνητικές.

---

⁶⁵ ΕΕΤΑΑ ΑΕ - <http://www.eetaa.gr/>

⁶⁶ ΟΑΕΔ - Φεβρουάριος 2016, Διαθέσιμο :

<http://www.oaed.gr/documents/10195/1214552/%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%9F%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97+%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97+%CE%A6%CE%95%CE%92%CE%A1%CE%9F%CE%A5%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A5++2016.pdf/5934b0ac-a524-4e44-95d5-d45234adf52d>

Ένα πρόγραμμα, όπως η Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής», θα είναι πάντα αναγκαίο, αποδεκτό και ευπρόσδεκτο από την κοινωνία. Η Κεντρική Διοίκηση, οφείλει να διαχειριστεί το θέμα της προσχολική αγωγής και να μεριμνήσει για την αύξηση της αποδοτικότητας στην παροχή υπηρεσιών προσχολικής φροντίδας.

Βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, αποτελούν ενέργειες όπως:

- Δημιουργία νέων δομών προσχολικής φροντίδας - κέντρα προσχολικής αγωγής, με έμφαση όχι μόνο στη φύλαξη αλλά στην εκπαίδευση και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων των παιδιών,
- Δημιουργία δομών ολοκληρωμένης φροντίδας για βρέφη και νήπια με ιδιαιτερότητες (ΑμΕΑ) - παρατηρείται παντελής έλλειψη,
- Κίνητρα στον ιδιωτικό τομέα για δημιουργία δομών προσχολικής φροντίδας και φύλαξης παιδιών εντός των επιχειρήσεων,
- Συνέργειες και συμπράξεις μεταξύ δήμων και περιφερειών, ώστε να γίνει διάχυση των καλών πρακτικών για καλύτερα αποτελέσματα και εξοικονόμηση πόρων,
- Συνεργασία με κοινωφελή ιδρύματα ΝΠΙΔ, όπως το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, Ίδρυμα Μποδοσάκη, Ίδρυμα Ιωάννη Λάτση, Αλέξανδρος Ωνάσης, κτλ, για στήριξη, συνδρομή και χρηματοδότηση αντίστοιχων δράσεων,
- Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, ένα σύμφωνο συνεργασίας με τη ΔΕΗ Α.Ε για να αναλάβει πρωτοβουλίες Κοινωνικής Υπευθυνότητας, η υλοποίηση των οποίων θα έχει πολύ θετικές συνέπειες για την οικονομία της περιοχής,
- Υιοθέτηση ευέλικτων σχέσεων και μορφών εργασίας για τις μητέρες π.χ τηλεργασία, στα πρότυπα του βρετανικού μοντέλου, ώστε να ενισχυθεί η γυναικεία απασχόληση,
- Στήριξη και προστασία των ευαίσθητων οικογενειών, όπως είναι οι μονογονεϊκές αλλά και των τρίτεκνων και πολύτεκνων,
- Συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και ενίσχυση της χρηματοδότησης βρεφονηπιακών, παιδικών σταθμών και ΚΔΑΠ-ΜΕΑ. (πρόταση της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος - ΚΕΔΕ)
- Ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας, του συνόλου των δομών προσχολικής φροντίδας.

- Ενίσχυση του εισοδήματος των οικογενειών μέσω ενός συνδυασμού φορολογικών μέτρων και σωστά σχεδιασμένων και στοχευμένων καθολικών παροχών
- Διασφάλιση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ εργασίας και ιδιωτικής ζωής και η ενίσχυση της συμμετοχής των γονέων στην αγορά εργασίας

Κοινή θέση όλων των κοινωνικών φορέων της περιφέρειας, είναι ότι η ανεργία στις σημερινές συνθήκες της κρίσης και η συνεχής φτωχοποίηση των πολιτών, δεν αποτελεί μόνο οικονομικό πρόβλημα, αλλά ένα βαθιά κοινωνικό ζήτημα που θέτει σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Το γεγονός μάλιστα ότι η ανεργία που πλήττει τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως οι νέοι και οι γυναίκες είναι υπερδιπλάσια του συνολικού ύψους της ανεργίας στην περιοχή μας, ερμηνεύει σε μεγάλο βαθμό τους ανησυχητικούς πλέον ρυθμούς μετανάστευσης νέων στο εξωτερικό (φαινόμενο brain drain).

Η Περιφερειακή Διοίκηση οφείλει κατά προτεραιότητα να δώσει λύση στο φλέγον ζήτημα της ανεργίας και στην αναστροφή του αρνητικού κλίματος, με στόχο όχι την προσωρινή λύση μέσα από μια επιδοματική πολιτική αλλά τη δημιουργία βιώσιμων και καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας.

Ιδέες για την αντιμετώπισή του προβλήματος:

- ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας καθώς το κρατικοδίαιτο αναπτυξιακό «παράδειγμα» έχει χρεοκοπήσει.
- εργαλεία και πλατφόρμες που λειτουργούν σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο και θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από κοινού από όλους τους φορείς, παρέχοντας χρήσιμη πληροφόρηση, π.χ. η πλατφόρμα σύζευξης προσφοράς και ζήτησης ergasiakozani.gr της TEΔΚ Κοζάνης, η πλατφόρμα GIS της ANKO/Περιφέρειας καθώς και η πλατφόρμα του ΟΑΕΔ.
- σύσταση Ταμείου Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας (ΤΑΔΥΜ) σε συνεργασία με το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας & Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ) σε συνέχεια πρωτοβουλίας της Περιφέρειας, αναμένεται να αποτελέσει μεγάλη ανάσα για την ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας. Στόχο του Ταμείου θα αποτελεί η

χρηματοδότηση επιχειρήσεων, η παροχή εγγυήσεων, η έκδοση εγγυητικών επιστολών, η παροχή δανείων κλπ

- διεκδίκηση από την κεντρική κυβέρνηση αλλά και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, Ειδικού Προγράμματος Ανάκαμψης & Προσαρμογής στις νέες συνθήκες, το οποίο θα συμβάλει στην αναστροφή των αυξητικών τάσεων της ανεργίας και στην ενίσχυση της απασχόλησης.
- συνένωση των δυνάμεων και των προσπαθειών όλων των κοινωνικών φορέων και συντονισμό δράσεων, ώστε να έχει πιθανότητες η περιφέρειά μας να βγει από το τέλμα της ύφεσης και της ανεργίας.⁶⁷

Η Κεντρική διοίκηση αλλά και η τοπική αυτοδιοίκηση καλούνται να διαχειριστούν μια νέα κοινωνική πραγματικότητα, με αυξημένα κοινωνικά αιτήματα, παρόλο που διαθέτουν περιορισμένους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί το τελευταίο «προπύργιο» για την κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη με δράσεις, πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις υπέρ των πολιτών, σε μια κοινωνία που δοκιμάζεται.

Το Ενεργητικό Κοινωνικό Κράτος αποτελεί βασικό μηχανισμό προσαρμογής των πολιτικών κοινωνικής προστασίας σε εξωτερικές προκλήσεις και κινδύνους και εισάγει νέα δυναμικά εργαλεία που επιτρέπουν είτε την ορθολογική ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας, είτε τη στοχευμένη κάλυψη καταστάσεων ανάγκης με την αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων.

Η εξάλειψη του φαινομένου διαγενεακής μεταβίβασης της φτώχειας και η διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους, αποτελούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας. Για να μπορέσει, η τοπική κοινωνία να ανταπεξέλθει με αποτελεσματικό τρόπο στις προκλήσεις της οικονομικής κρίσης και του δημογραφικού προβλήματος, πρέπει να ενισχυθεί το κοινωνικό κράτος και να σχεδιαστούν ενεργητικές πολιτικές για τη βελτίωση των δεικτών της γυναικείας απασχόλησης και τη μείωση της ανεργίας των γυναικών. Αυτό θα επιτευχθεί μέσα από την προώθηση μέτρων για την

---

⁶⁷ Περιφερειακή Ένωση Δήμων (ΠΕΔ) Δυτικής Μακεδονίας
Πρακτικά – Κείμενο συμπερασμάτων Σύσκεψης για το φλέγον ζήτημα της ανεργίας στη Δυτική Μακεδονία – 9/1/2017,
Διαθέσιμο: <http://www.pedd.gov.gr/index.php/praktika-kimeno-simperasmaton-siskepsis-gia-to-flegon-zitima-tis-nergias-sti-ditiki-makedonia/>

ισότητα των φύλων, την ισότητα των ευκαιριών, τη στήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας την υιοθέτηση ευέλικτων μορφών εργασίας έτσι ώστε να προκύψει εναρμόνιση στο ρόλο της γυναίκας ως μητέρας και ως εργαζόμενης.

Η προσχολική αγωγή αποτελεί μια από τις βασικότερες προϋποθέσεις της κοινωνικής ευημερίας, του περιορισμού των ανισοτήτων και της ανάπτυξης. Η συμμετοχή των παιδιών σε δομές εκπαιδευτικού χαρακτήρα έχει πολλαπλά και θεαματικά οφέλη για την ανάπτυξή τους, αλλά ταυτόχρονα πολύ σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή, την οικογενειακή πολιτική και την οικονομική ανάπτυξη σε μια κοινωνία. Η επένδυση στην προσχολική αγωγή, δεν είναι απλά η καλύτερη επένδυση που μπορεί να κάνει ένα κράτος στον τομέα της παιδείας. Σύμφωνα με πολλούς ειδικούς, είναι η καλύτερη επένδυση που μπορεί να κάνει ένα κράτος γενικότερα. (Η.Νικολαΐδης 2017)⁶⁸.

---

⁶⁸ Νικολαΐδης Ηλίας, 2017, Γιατί Η Ελλάδα Πρέπει Να Επενδύσει Στην Προσχολική Αγωγή, [online] Διαθέσιμο: http://www.dianeosis.org/2017/02/prosxoliki_agogi/

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8.Βιβλιογραφία

8.1. Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αμίτσης, Γ. (2006). *Η ευρωπαϊκή στρατηγική κοινωνικής ένταξης*, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Αμίτσης Γ.(2016). *Μελέτη: Εμβληματικές πρωτοβουλίες διαφύλαξης της κοινωνικής συνοχής την εποχή των Μνημονίων*, Εκδόσεις Παπαζήση.
Διαθέσιμο και ηλεκτρονικά : <http://www.biblionet.gr/book/>
- Πετρινώτη Ξ. , 2005, *Η δύσκολη εναρμόνιση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής*, περιοδικό «ο Αγώνας της Γυναίκας» τεύχος 78
- *Ε.Σ.Π.Α 2014-2020 και Τοπική Αυτοδιοίκηση* (2015) , Εκδόσεις ΕΕΤΑΑ
- Γ. Καπλάνης, *Τα Οικονομικά Της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη Σύγχρονη Συγκύρια*, Διαθέσιμο και ηλεκτρονικά : (www.agiavarvara.gr/files/omilia.doc)
- *Συνοπτική παρουσίαση Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη Δυτικής Μακεδονίας 2015*, [online] Διαθέσιμο στην από: <http://www.pepdym.gr/upload/5pep/sinopsi.pdf>, [Πρόσβαση Δεκέμβριος 2015]
- *Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΠεΣΚΕ) Δ. Μακεδονίας 2015-2020*, [online] Διαθέσιμο στην από: <http://www.pepdym.gr/upload/5pep/peske1.pdf> [Πρόσβαση Δεκέμβριος 2015]

8.2 Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Carl W. Stenberg, 2012, *Πώς η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να επινοήσει εκ νέου το ρόλο της στην μεγάλη ύφεση*, Η λευκή βίβλος του ICMA Governmental Affairs and Policy Committee Του Carl W. Stenberg , [online] Διαθέσιμο στην από: http://www.citybranding.gr/2012/01/blog-post_05.html [Πρόσβαση Ιανουάριος 2012]
- *Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Employment and Social Policy*, ένα πολιτικό φόρουμ για τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [online] Διαθέσιμο στην από: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/lsa/119656.pdf [Πρόσβαση 7 Μαρτίου 2011]

8.3 Άρθρα και Δημοσιεύσεις

- Καλογεροπούλου Αγγελική, 2005, *Εναρμόνιση Επαγγελματικής και Οικογενειακής Ζωής: Πολιτικές – Ρυθμίσεις – Καλές Πρακτικές. Διπλωματική εργασία, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης.* [online] Διαθέσιμο στην από : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/16/13/896.pdf [Πρόσβαση 2005]
- Ε.Ι. Λαζαρίδης, 2005, *Λύσεις στο πολυσήμαντο δημογραφικό πρόβλημα.* [online] Διαθέσιμο στην από : <http://www.kathimerini.gr/205611/article/epikairothta/politikh/lyseis-sto-polyshmanto-dhmografiko-provlhma> [Πρόσβαση 8 Ιανουαρίου 2005]
- Βαρδέλλη Βαλασία , 2012, *Ποιός είναι ο ρόλος της προσχολικής αγωγής σήμερα;* [online] Διαθέσιμο στην από : <http://www.rodiaki.gr/article/194394/poios-einai-o-rolos-ths-prosxolikhs-agwghs-shmera> [Πρόσβαση 15 Ιουλίου 2012]
- Γ. Κουρής, 2013, *Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε συνθήκες κρίσης,* [online] Διαθέσιμο στην από: <http://flashnews.gr/post/124637/o-rolos-tis-topikis-aftodiikisis-se-sin8ikes-krisis> [Πρόσβαση 8 Μαΐου 2013]

- *Διάκριση υπέρ των Δημοτικών Παιδικών Σταθμών σε βάρος των ιδιωτικών*, magnesia news, [online] Διαθέσιμο στην από: <http://magnesianews.gr/volos/%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%85%CF%80%CE%AD%CF%81%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD.html> [Πρόσβαση 11 Ιουλίου 2014]
- *ΕΛΣΤΑΤ: Πτώση ΑΕΠ και το 2014*, [online] Διαθέσιμο στην από : <http://www.capital.gr/oikonomia/2279347/elstat-ptosi-aep-kai-to-2014> [Πρόσβαση 15 Απριλίου 2015]
- Σιάτρας Γιάννης, 2015, *Το πραγματικά μεγάλο πρόβλημα της Ελλάδας είναι η δημογραφική της κατάρρευση*. [online] Διαθέσιμο στην από : <http://www.capital.gr/me-apopsi/3014911/to-pragmatika-megalo-problima-tis-elladas-einai-i-dimografiki-tis-katarreusi> [Πρόσβαση 20 Μαΐου 2015]
- *Τρίτη Έρευνα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις – Άμεση και έμμεση συμμετοχή των εργαζομένων*. [online] Διαθέσιμο στην από: <https://www.eurofound.europa.eu/el/publications/executive-summary/2016/working-conditions-industrial-relations/third-european-company-survey-direct-and-indirect-employee-participation-executive-summary> [Πρόσβαση 19 Ιανουάριος 2016]
- Πεπιράκη Μιαλένα, 2016, *Η ανεργία των γυναικών αιτία της υπογεννητικότητας στην Ελλάδα*. [online] Διαθέσιμο στην από : http://www.huffingtonpost.gr/2016/01/24/koinonia-ypogennitikotita-anageria_n_9039980.html [Πρόσβαση 24 Ιανουαρίου 2016]
- *Στο 0,3%, τελικά, η συρρίκνωση του ΑΕΠ το 2015*, Εφημερίδα Η Καθημερινή, [online] Διαθέσιμο στην από : <http://www.kathimerini.gr/851352/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/sto-03-telika-h-syrriknosh-toy-aep-to-2015> [Πρόσβαση 1 Μαρτίου 2016]
- Σαπουνάκης Τάσος, 2016, *Η προσχολική αγωγή και φροντίδα στην Ευρώπη*. [online] Διαθέσιμο στην από : http://www.citybranding.gr/2016/02/blog-post_3.html [Πρόσβαση 3 Φεβρουαρίου 2016]

- ΕΛΣΤΑΤ, *Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης Νοικοκυριών 2015 Κίνδυνος φτώχειας*, [online] Διαθέσιμο στην από: <http://www.statistics.gr/documents/20181/f5f875ea-5cc8-4901-8ce4-6d98b30c6ec0> [Πρόσβαση 23 Ιουνίου 2016]
- ΠΑΣΕΚΔΑΠ 2016 , «*Ταφόπλακα*» για παιδικούς, γονείς το νέο πρόγραμμα «*Εναρμόνιση Οικογενειακής & Επαγγελματικής Ζωής*», [online] Διαθέσιμο στην από: <http://www.neatv.gr/el/351366/tafoplaka-ia-paidikois-ioneis-to-neo-proiramma-enarmonisi-oikoieneiakis-and-amp-epaielmatikis-zois.php#0> [Πρόσβαση 30 Ιουνίου 2016]
- Π.Κουρουμπλής, Συνέντευξη Τύπου 2016, *Οι καινοτομίες του νέου συστήματος υλοποίησης της δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» 2016-17*, [online] Διαθέσιμο στην από: <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/30014> [Πρόσβαση 5 Ιουλίου 2016]
- Θ. Φωτίου, 2016, *Οι καινοτομίες του νέου συστήματος υλοποίησης της δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» 2016-17* [online] Διαθέσιμο στην από: <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/30014> [Πρόσβαση 5 Ιουλίου 2016]
- Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος - αρ. πρωτ.3070/11.7.2016 – ΕΕΤΑΑ ΑΕ [online] Διαθέσιμο στην από : https://www.eetaa.gr/enarmonisi/paidikoi_stathmoi_2016/12072016_prosklisis_enarmonisi.pdf [Πρόσβαση 11 Ιουλίου 2016]
- *Αιώνια πρωταθλήτρια στην ανεργία η Δυτική Μακεδονία*, Εφημερίδα «Ο χρόνος» - Κοζάνη, [online] Διαθέσιμο στην από : <http://xronos-kozanis.gr/eonia-protathlitria-stin-anergia-i-ditiki-makedonia/> [Πρόσβαση 17 Ιουλίου 2016]
- Μαστρογιάννη Φωτεινή, 2016, *Υπογεννητικότητα και οικονομική ανάπτυξη*. [online] Διαθέσιμο στην από : http://mastroianni.blogspot.gr/2016/07/blog-post_29.html [Πρόσβαση 29 Ιουλίου 2016]

- ΥΠΕΣ: 3.500 περισσότεροι οι ωφελούμενοι του προγράμματος «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής», site localit , [online] Διαθέσιμο στην από: <http://www.localit.gr/archives/115452> [Πρόσβαση 26 Αυγούστου 2016]
- Στατιστικά στοιχεία ωφελούμενων του προγράμματος : Εναρμόνιση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής , [online] Διαθέσιμο στην από: https://www.eetaa.gr/enarmonisi/paidikoi_stathmoi_2016/stats/StatVfeloymenoi_2016.pdf [Πρόσβαση 26 Αυγούστου 2016]
- Α.Βλαχοπαναγιώτη, 2016, *Καταγγελίες για εκβιασμούς για μια θέση σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς*, [online] Διαθέσιμο στην από: <http://www.ert.gr/ekviasmi-gia-mia-thesi-se-idiotikous-pedikous-stathmous/> [Πρόσβαση 26 Αυγούστου 2016]
- Καραμπόγιας Αναστάσιος, 2016, *Η υπογεννητικότητα στην Ελλάδα και προτάσεις για την ανάσχεσή της*. [online] Διαθέσιμο στην από : http://www.huffingtonpost.gr/anastasios-karampogias/-_7687_b_12350384.html [Πρόσβαση 5 Οκτωβρίου 2016]
- Κεραμέως Νίκη, 2016, *Το δημογραφικό πρόβλημα πρέπει να γίνει η απόλυτη εθνική προτεραιότητα και στρατηγική*. [online] Διαθέσιμο στην από : <http://www.nikikerameus.gr/%CF%84%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%AD%CF%80%CE%B5%CE%B9-%CE%BD%CE%B1-%CE%B3%CE%AF/> [Πρόσβαση 8 Οκτωβρίου 2016]
- Αναστάσιος Σιδηρόπουλος , 2016, *Ανεργία στη Δυτική Μακεδονία*. [online] Διαθέσιμο στην από:<http://e-ptolemeos.gr/anergia-sti-ditiki-makedonia-grafi-o-anastasios-sidiropoulos/#> [Πρόσβαση 9 Δεκεμβρίου 2016]
- Θ.Φωτίου, 2017, *Δημιουργική απασχόληση στα σχολεία «μέχρι τις 8 το βράδυ*, [online] Διαθέσιμο στην από: <http://news.in.gr/greece/article/?aid=1500124681> [Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2017]
- Νικολαΐδης Ηλίας, 2017, *Γιατί Η Ελλάδα Πρέπει Να Επενδύσει Στην Προσχολική Αγωγή*, [online] Διαθέσιμο στην από: http://www.dianeosis.org/2017/02/prosxoliki_agogi/ [Πρόσβαση Φεβρουάριος 2017]

- Περιφερειακή Ένωση Δήμων (ΠΕΔ) Δυτικής Μακεδονίας, *Πρακτικά – Κείμενο συμπερασμάτων Σύσκεψης για το φλέγον ζήτημα της ανεργίας στη Δυτική Μακεδονία*. [online] Διαθέσιμο στην από:
<http://www.peddm.gov.gr/index.php/praktika-kimeno-simperasmaton-siskepsis-gia-to-flegon-zitima-tis-anergias-sti-ditiki-makedonia/>
[Πρόσβαση 9 Ιανουαρίου 2017]